

T.C
ATILIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI
UYGULAMALI İKTİSAT YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**YABANCI ÖĞRENCİLERİN TÜRKİYE'Yİ TERCİH ETME NEDENLERİ,
GELECEKLE İLGİLİ KARIYER BEKLENTİLERİ ve GÖÇ NİYETLERİ
ÜZERİNE NİTEL BİR ÇALIŞMA**

Yüksek Lisans Tezi

Emine Özden Çermik

Ankara – 2020

T.C
ATILIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI
UYGULAMALI İKTİSAT YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**YABANCI ÖĞRENCİLERİN TÜRKİYE'Yİ TERCİH ETME NEDENLERİ,
GELECEKLE İLGİLİ KARIYER BEKLENTİLERİ ve GÖÇ NİYETLERİ
ÜZERİNE NİTEL BİR ÇALIŞMA**

Yüksek Lisans Tezi

Emine Özden Çermik

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Nil Demet Güngör

Ankara – 2020

KABUL VE ONAY

Emine Özden ÇERMİK tarafından hazırlanan “Yabancı Öğrencilerin Türkiye’yi Tercih Etme Nedenleri, Gelecekle İlgili Kariyer Beklentileri ve Göç Niyetleri Üzerine Nitel Bir Çalışma” başlıklı bu çalışma, 04/08/2020 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından İktisat Ana Bilim Dalı, Uygulamalı İktisat Programında Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Murad TIRYAKIOĞLU (Başkan)

Doç. Dr. Nil Demet GÜNGÖR (Danışman)

Doç. Dr. Mehmet Gürsan ŞENALP (Üye)

Prof. Dr. Dilaver TENGİLİMOĞLU

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesi' ne uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasını;

- Akademik ve etik kurallar çerçevesinde hazırladığımı,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir,

Aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarımı kabullendiğimi beyan ederim.

Ağustos 2020

Emine Özden ÇERMİK

ÖZ

ÇERMİK, Emine Özden. Yabancı Öğrencilerin Türkiye'yi Tercih Etme Nedenleri, Gelecekle ilgili Kariyer Beklentileri ve Göç Niyetleri Üzerine Nitel bir Çalışma, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2020.

Yükseköğretimin uluslararasılaşmasında uluslararası öğrenci hareketliliği önemli bir rol oynamaktadır. Geçmişte bu hareketlilik ağırlıklı olarak gelişmekte olan ülkelerden gelişmiş ülkelere doğru gerçekleşmekteydi. 1990'lı yıllardan itibaren, orta gelirli gelişmekte olan ülkeler yabancı öğrenci hareketliliğinde yeni bölgesel çekim merkezleri olarak giderek önem kazanmaya başladı. Türkiye'nin de son yıllarda yabancı öğrenci sayılarında yaşadığı önemli artışlar nedeniyle bölgesel çekim merkezlerinden biri olma yolunda ilerlediği görülmektedir. Çalışma, Türkiye'de eğitim göre yabancı öğrencilerin Türkiye'yi bir uluslararası eğitim merkezi olarak nasıl değerlendirdiklerini, eğitimlerini tamamladıklarında ne tür kariyer beklentilerine sahip olduklarını ve Türkiye'yi bir geçiş ülkesi olarak mı yoksa kalıcı bir göç lokasyonu olarak mı düşündüklerini incelemektedir. Bu amaçla, Türkiye'de eğitim gören yabancı öğrencilerin Türkiye'yi seçme nedenleri, eğitim süreciyle ilgili düşünceleri, ileriye dönük kariyer ve yaşam hedefleriyle beraber göç niyetleri hakkında bilgi toplanılmıştır. Veri toplamada derinlemesine incelemeye olanak sağlayan nitel bir veri toplama tekniği olan yarı yapılandırılmış mülakat tekniği tercih edilmiştir. Çalışmanın evreni Ankara'daki üniversitelerle sınırlı tutulmuştur. Öğrenci seçimi cinsiyet, disiplin, öğrenim düzeyi, ülke ve yaşam koşulları açısından yeterli örnek çeşitliliğini sağlamanın bir yolu olan ölçüt örneklemesine dayanmaktadır. İki vakıf ve iki devlet üniversitesi olmak üzere, Ankara'da bulunan dört farklı üniversitede lisans, yüksek lisans ve doktora düzeylerinde eğitim gören 15 uluslararası öğrenciyle yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerden elde edilen bulgular, öğrencilerin üniversite ve bölüm seçimlerinde oldukça bilinçli olduklarını göstermektedir. Türkiye'yi tercih ederken dil, din, köken, kültürel ve coğrafi yakınlığın yanı sıra, arkadaş ve akraba tavsiyesi, ülkelerinde yaşadıkları siyasi istikrarsızlık, Türkiye'ye hissettikleri manevi duygular, Türk eğitim kurumları ile temas ve Türk eğitimcilerin önerileri önemli

temalar olarak ortaya çıkmaktadır. Türkiye’de öğrenim gördükleri sırada gözlemledikleri veya bizzat yaşamış oldukları ayrımcılık ile Türkiye’deki ekonomik istikrarsızlık katılımcıların yaşam ve eğitim memnuniyetlerini olumsuz etkilemiştir. Öte yandan, eğitim kalitesi ve potansiyel kariyer fırsatları öğrencilerin memnuniyetlerini olumlu etkileyen etkenler olarak ön plâna çıkmaktadır. Öğrencilerin mezuniyet sonrası gelecek ile ilgili beklentileri, kariyer ve göç hedefleri incelendiğinde, Türkiye’yi genel olarak bir geçiş ülkesi olarak gördükleri anlaşılmaktadır. Eğitimlerini tamamladıktan sonra tecrübe edinmek için geçici bir süreliğine Türkiye’de kalmayı amaçlamaktalar, ancak nihai hedef olarak neredeyse tümü ya kendi ülkelerine dönmeyi ya da kaliteli eğitim ve/veya iş fırsatları açısından çeşitli gelişmiş ülkelere kalıcı olarak yerleşmek istediklerini belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: uluslararası öğrenciler, yükseköğretimde uluslararasılaşma, kariyer ve göç niyetleri, Türkiye, eğitim ekonomisi

ABSTRACT

ÇERMİK, Emine Özden. A Qualitative Study on Foreign Students' Reasons for Selecting Turkey as a Study Location and Their Career and Migration Plans After Completing Their Studies, Master's Thesis, Ankara, 2020.

International student mobility plays an important role in the internationalization of higher education. In the past, this mobility was mainly from the developing countries to the developed countries. Since the 1990s, middle-income developing countries have become increasingly important as new regional attraction centers in foreign student mobility. Due to significant increases in the number of foreign students in recent years, Turkey seems to be moving towards becoming a regional hub for international students. This study examines how foreign students evaluate their education experience in Turkey, their views on Turkey as an internationally competitive higher education location, their career plans after completing their education and whether they perceive Turkey as a transit country or as a location for permanent migration. To this end, we collected information on foreign students' reasons for selecting Turkey as a study location, their interpretation of their educational experience in Turkey, and their intentions for the future after graduation in terms of career and life goals. A qualitative research design, which allows for in-depth exploration of a subject, was preferred and data collection took place through semi-structured interviews with selected foreign students. The universe of the study was limited to universities in Ankara. Student selection was based on criterion sampling, which is a way to ensure adequate sample diversity in terms of gender, discipline, educational level, country and living conditions. Face-to-face interviews were held with 15 international students studying at the undergraduate, graduate and doctorate levels in four different universities in Ankara: two foundations and two state universities. Findings show students to be deliberate in their university and department choices. In addition to religious, ethnic, cultural, geographic and language proximities, having feelings of closeness to Turkey, political instability in their own country, contact with Turkish educational institutions and the recommendation of friends, relatives and teachers emerge as important

themes in selecting Turkey as a study location. Discrimination, which they personally experienced or observed for others, and economic instability in Turkey were the two main issues that negatively affected their satisfaction with their studies and their lives in general during their stay in Turkey. Education quality and the potential for career opportunities, on the other hand, had positive effects on a student's satisfaction with their study experience in Turkey. Another important finding is that students generally see Turkey as a transit country. Although a majority have indicated that they would like to obtain job experience in Turkey for short periods of time, their ultimate goal appears to be to return to their own country or to take advantage of education, job and migration opportunities in more advanced countries.

Keywords: international students, internationalization of higher education, career and migration intentions, education economics

TEŞEKKÜR

Tez yazım sürecimde bilgi ve tecrübelerinden faydalandığım, sevgi ve desteğini her zaman hissettiğim değerli hocam Doç. Dr. Nil Demet GÜNGÖR' e

Tezime sunduğu katkılar ve sağladığı motivasyon ile tekrar düşünmemi sağlayan sayın hocam Doç. Dr. Mehmet Gürsan ŞENALP'e

Çalışmamın veri toplama bölümünde görüş ve yardımlarından dolayı sayın hocalarım Doç. Dr, Murad TIRYAKIOĞLU, Dr. Öğr. Üyesi M. Aykut ATTAR, Öğr. Gör. Dr. H. Duygu ÖZALP' e

Yüksek lisans eğitimim boyunca gelişimime katkısı olan bölüm hocalarıma, varlıklarıyla destek olan sevgi ve özveri ile çalışmamın bitmesine yardımcı olan anneme, babama, kardeşime ve dostlarıma en içten sevgi, saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Emine Özden ÇERMİK

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	i
ABSTRACT	iii
TEŞEKKÜR	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLOLAR DİZİNİ	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ	ix
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE ULUSLARARASI ÖĞRENCİLERE GENEL BAKIŞ

1.1. Kuramsal Çerçeve.....	5
1.2. Uluslararası Öğrenciler Hakkında Genel Değerlendirmeler	6
1.3. Türkiye’de Uluslararası Öğrenciler	9
1.4. Türkiye’de Uluslararası Öğrenci İstatistikleri.....	10

İKİNCİ BÖLÜM

GELİŞMİŞ ÜLKELER VE TÜRKİYE ÜZERİNE YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR

2.1. Amerika Birleşik Devletleri.....	15
2.2. Kanada	17
2.3. İngiltere	18
2.4. Çin	19
2.5. Avustralya.....	20
2.6. Yeni Zelanda.....	21
2.7. Hollanda	21
2.8. Türkiye’de Uluslararası Öğrenciler Üzerine Yapılmış Çalışmalar	22

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ

3.1. Yöntem	27
3.2. Yarı Yapılandırılmış Mülakat Tekniği	27
3.3. Örneklem Seçimi	28
3.4. Araştırma Sınırlılıkları.....	28
3.5. Mülakat Protokolü	28
3.6. Katılımcılar	29

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR

4.1. Demografik Bilgiler.....	32
4.2. Türkiye’yi Tercih Aşaması.....	33
4.3. Türkiye’de Yaşam ve Eğitim Deneyimleri.....	37
4.4. Öğrencilerin Mezuniyet sonrası Gelecek ile ilgili Beklentileri ve Kariyer Hedefleri.....	47
SONUÇ.....	55
KAYNAKÇA	63
EKLER.....	73
EK-1 GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU.....	73
EK-2 YARI YAPILANDIRILMIŞ MÜLAKAT FORMU	74
TURNITIN RAPORU.....	79
ÖZGEÇMİŞ.....	83

TABLULAR DİZİNİ

Tablo 1: Seçilen Ülkelerde Uluslararası Öğrenci Sayıları 2009	7
Tablo 2: Seçilen Ülkelerde Uluslararası Öğrenci Sayıları 2017	7
Tablo 3: Seçilen Ülkelerde Uluslararası Öğrenci Sayıları 2009-2017, 2009 Yılına Göre Değişimi (%)	8
Tablo 4: Ülkelerin Üniversiteyi Yurtdışında Okuyan Öğrenci Sayıları, 2017.....	9
Tablo 5: Uyruklarına Göre Türkiye'deki Yabancı Öğrenciler.....	12
Tablo 6: Demografik Bilgiler	32
Tablo 7: Yabancı Öğrencileri Türkiye'ye Çeken ve Türkiye'den İten	53

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: Türkiye'de 2001 - 2019 Arası Yabancı Öğrenci Sayısı 11

GİRİŞ

Uluslararası öğrenciler, geçmişte ve günümüzde gelişmiş ülkelerin kalkınma ve teknoloji politikalarında stratejik öneme sahip olmuştur. ABD, İngiltere, Kanada ve Avustralya gibi geleneksel çekim merkezi olan gelişmiş ülkelerde çok sayıda uluslararası öğrenci bulunmaktadır. Bir öğrencinin eğitim için farklı ülkeler tercih ederek kendi ülkesinden ayrılması olarak tanımlanan uluslararası öğrenci hareketliliği, Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) tarafından küreselleşmenin ikinci boyutu olarak ifade edilmektedir (Levent ve Karaevli, 2013). Yabancı öğrenci hareketliliği sayesinde gelişmekte olan ülkelere gelişmiş ülkelere ciddi kaynak transferleri söz konusu olmaktadır. Bu transferler iki yolla gerçekleşmektedir: eğitim harcamaları (*tuition transfer*) ve beyin göçü (*brain drain, human capital flight*). Çoğu zaman kendi olanaklarıyla eğitim gören yabancı öğrenciler, bir yandan yaptıkları harcamalarla gelişmiş ülkelerin önemli bir ihrac kalemini oluştururken, diğer yandan da bu öğrencilerin bir kısmı mezun olduktan sonra eğitim gördükleri ülkelerde istihdam edilerek bu ülkelerin ihtiyaç duydukları yüksek vasıflı eleman eksikliklerini karşılamaktadırlar. Gelişmiş ülkelerin sahip oldukları ileri bilim ve teknoloji düzeyleri, tıp, mühendislik ve diğer pek çok alanda bu ülkeleri öğrenciler için cazip hale getirmektedir. Eğitim amaçlı başlayan göç süreci yetenekli öğrencilerin eğitim sonrası eğitim gördükleri ülkeye yerleşmesiyle sonuçlandığında gelişmiş ülkeler nitelikli işgücü kazanırken, gelişmekte olan ülkeler beşeri sermaye kayıplarına (beyin göçüne) uğramaktadırlar (Pusser ve Turner, 2004, aktaran Levent ve Karaevli, 2013, s.98).

Piyasa odaklı neoliberal eğitim politikaları yükseköğretimde ciddi para transferlerinin önünü açmıştır. Yabancı öğrencilerin yaptıkları harcamalar öğrenim gördükleri ülkelerin ekonomilerine büyük katkılar sağlamaktadır. Örneğin, ABD'nin uluslararası öğrencilerden sağladığı 20 milyar dolar gelirin içinde eğitim masraflarının yanı sıra harçlar, ikamet izni masrafları ve diğer ihtiyaçların giderilmesine yönelik pek çok farklı harcama kalemi de yer almaktadır (Levent & Karaevli, 2013, s.101-102). İngiltere'nin ise 2008 yılında uluslararası öğrencilerden 14 milyar pound kazandığı görülmektedir (Bazarbayeva, 2018). Türkiye'de, yabancı

öğrenciler tarafından yapılan para transferlerinin önemli bir kaynak olarak görülmesi, 1980’li yıllarda neoliberal politikaların Türkiye’de uygulanmaya başlamasıyla ilişkilendirilmektedir.

UNESCO (2011) raporuna göre, en önemli çekim merkezlerinden biri olan ABD’nin 2009 yılındaki uluslararası öğrenci sayısı 660.581’dir. ABD’yi en çok yabancı öğrenci çeken ülkeler sıralamasında İngiltere, Fransa, Avustralya ve Almanya takip etmektedir. Sayılan ülkeler dünyadaki uluslararası öğrencilerin ortalama %6’sından fazlasına sahip olmaktadır (Levent ve Karaevli, 2013, s.100). OECD’nin (2019) *Bir Bakışta Eğitim* başlıklı raporunda 2017 yılına ait uluslararası öğrenci sayıları şu şekildedir: ABD 984.898, İngiltere 436.000, Avusturalya 381.000, Kanada 210.000, Almanya 258.873.

Ülkelerin gelişmişlik düzeyi ile uluslararası öğrenci sayıları arasında güçlü bir bağ olması şaşırtıcı değildir. Bunun en önemli sebebi ise öğrencilerin eğitim almak için tercih ettikleri ülkenin kültürel ve tarihsel birikiminin yanı sıra bilim ve teknolojiadaki gelişmişlik düzeyi ile üniversitelerin prestijini de dikkate alarak hareket etmeleridir. Yükseköğretimde rekabetin artmasıyla uluslararası öğrenci hareketliliğinin kapsamı ve çeşitliliği de giderek artmıştır. Yoğunlaşan küresel rekabet ortamında uluslararası öğrenciler merkez dışı ülkelerde de stratejik önem kazanmaya başlamıştır. Yükseköğretim piyasasına “geç” giren Hindistan, Singapur, Tayland ve Suudi Arabistan gibi bazı merkez dışı ülkeler son zamanlarda birer bölgesel çekim merkezi olarak anılmaktadır (Shields ve Edwards, 2010; Snodin, 2019). Artan yabancı öğrenci sayılarıyla “gelişen piyasa ekonomisi” olarak tanımlanan Türkiye’nin de bu yeni bölgesel çekim merkezlerinden biri olma yolunda ilerlediği görülmektedir. Türkiye’de son otuz yıldır uluslararası öğrenci hareketliliğinden bahsedilse de, özellikle son on yıldaki yabancı öğrenci sayılarındaki artış dikkat çekmektedir. YÖK verilerine göre; 2001’de Türkiye’de 16.656 uluslararası öğrenci öğrenim görürken, 2010 yılında bu sayı %32 artarak 21.948’e ulaşmıştır YÖK (Ocak 2019). 2019 yılında ise yabancı öğrenci sayısı 2010 yılına göre %604 artış göstererek 154.505 olmuştur Özdemir Güneli (2019, 11 Aralık).

Uluslararası öğrencilerin Türkiye'nin eğitim ve kalkınma politikalarındaki artan önemi nedeniyle Türkiye'deki yabancı öğrencilerle ilgili araştırmalar da çoğalmıştır. Literatürdeki araştırmalar genellikle yabancı öğrencilerin kültürel ve sosyal uyum sorunlarını ele almaktadır (Yardımcıoğlu, Beşel ve Savaşan 2017; Cevher 2016; Musaoğlu 2016; Çöllü ve Öztürk 2009; Şeremet 2015; Şahin ve Demirtaş 2014; Özçetin 2013; Paksoy, Paksoy ve Özçalıcı 2012; Kırılıoğlu, Kesten ve Elma 2010; Aliyev ve Öğülmüş 2015). Bunun yanı sıra Türkiye'de yükseköğretimin uluslararasılaşması ve buna ilişkin politikalar üzerine odaklı çalışmalar bulunmaktadır (Levent ve Karaevli 2013; Çetinsaya 2014). Ancak çok az sayıda çalışma yabancı öğrencilerin mezuniyet sonrası kariyer ve göç niyetleriyle ilgilenmiştir (Gündüz 2012; Kondakçı 2011; Özoğlu, Gür ve Coşkun, 2012; Özoğlu, Gür ve Coşkun 2015). Yabancı öğrencilerin mezuniyet sonrası eğitim, işgücü ve göç kararları Türkiye'nin yükseköğretim strateji ve politikalarına da ışık tutma açısından önem arz etmektedir. Bu nedenle mevcut çalışma Türkiye'de eğitim görmekte olan yabancı öğrencilerin eğitim sonrası kariyer hedefleri ve istihdama geçiş sürecindeki görüşlerini ele alarak literatürdeki bu eksikliği bir parça gidermeyi amaçlamaktadır. Çalışmada derinlemesine incelemeye olanak sağlayan nitel bir veri toplama tekniği olan yarı yapılandırılmış mülakat tekniği tercih edilmiştir. Ankara'da iki kamu ve iki özel (vakıf) üniversitesinde okuyan 15 yabancı öğrenci ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Öğrenci seçiminde cinsiyet, disiplin, çalışma düzeyi, ülke ve yaşam koşulları açısından yeterli örnek çeşitliliğini sağlamanın bir yolu olarak ölçüt örneklemeinden faydalanılmıştır. Yapılan görüşmelerle aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

- Uluslararası öğrencilerin Türkiye'deki eğitim deneyimlerine verdikleri anlam ya da önem nedir? Türkiye'yi nasıl algılamaktalar?
- Türkiye'yi tercih etmelerinde hangi faktörler ön plâna çıkmaktadır?
- Türkiye, eğitim veya iş açısından fırsat yaratan bir ülke olarak görülmekte midir?

- Yabancı öğrenciler yaşadıkları deneyimi kendi ülkelerinde, Türkiye'de veya bir üçüncü ülkede istihdam edilebilirlik potansiyeli açısından nasıl değerlendirmekteler? Bununla ilgili, eğer varsa, ne tür endişeler yaşamaktalar?
- Türkiye'de alınan eğitim sonrasında kariyer ve göç hedefleri nasıl belirlenmekteler?

Çalışmanın giriş bölümünde tezin konusu, amacı, yöntemi ve araştırma soruları hakkında bilgi verilmiştir. Birinci bölümde, uluslararası öğrenciler ile ilgili kuramsal çerçeve ve uluslararası öğrenciler hakkında genel bir değerlendirme sunulmaktadır. Öğrenci hareketliliğinin boyutu ve ülke bazında dağılımı ikincil kaynaklara dayalı güncel istatistiklerle incelenmektedir. Genel durum ortaya konulduktan sonra yabancı öğrencilerin Türkiye'nin yükseköğretimdeki artan önemine ve Türkiye'nin yabancı öğrencilerle ilgili politikalarına güncel veriler ışığında bakılmaktadır. İkinci bölümde, gelişmiş ülkeler ve Türkiye'deki uluslararası öğrenciler üzerine yapılmış çalışmalar yer almaktadır. Üçüncü bölümde araştırmada kullanılan veri toplama yöntemi, gerekçesi, örneklem seçimi ve çalışmanın kısıtlılıkları ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Dördüncü bölümde, yabancı öğrencilerle gerçekleştirilen yüz yüze görüşmelerden elde edilen bulgular sunulmuştur. Yapılan görüşmeler ışığında, katılımcıların eğitim için Türkiye'yi tercih etme nedenleri, Türkiye'deki yaşam tecrübeleri, aldıkları eğitime bakış açıları ve mezuniyet sonrası kariyer hedefleri ve göç niyetleri üzerine görüşleri alt bölümler halinde aktarılmıştır. Çalışmanın son bölümü sonuç ve genel değerlendirmeye ayrılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE ULUSLARARASI ÖĞRENCİLERE GENEL BAKIŞ

1.1. Kuramsal Çerçeve

Özellikle gelişmekte olan ülkelerden gelişmiş ülkelere aktarılan kaynak transferini değerlendirmek ve etki eden faktörleri açıklayabilmek adına Lee ve Tan (1984) tarafından yapılan çalışma bilinen en eski çalışma olarak değerlendirilmektedir. Çalışmada karşılaşılan talep fazlasının yükseköğretimden kaynaklandığı belirlenmiştir. Aşırı talep fazlasına ek olarak, gelişmekte olan ve gelişmiş ülkelerdeki öğrenciler arasında dil, tarihsel bağlantılar öğrenim kalitesi, yaşam maliyeti gibi konuları ele almıştır. McMahon (1992) çalışmasını 18 gelişmekte olan ülkeden gelen öğrenciler ile gerçekleştirmiştir. Öğrencilerin ABD'yi neden tercih ettikleri bir 'itme ve çekme' modeli üzerinden değerlendirilmiştir. Bu modele göre, öğrenci tercihlerinde ekonomik güç, eğitim fırsatları ve öğrencilerin geldikleri ülkeler ile ABD arasındaki politik/ekonomik bağlantılar öne çıkmıştır. İtme-Çekme faktörleri (*Push-Pull*) modeli McMahon tarafından geliştirilmiş olsa da öğrencilerin karar alma süreçlerinde yeterli olmadığı gözlenmiştir (Özoğlu, Gür ve Coşkun, 2015, s.226).

Mazzarol ve Soutar (2002), dört ülke (Endonezya, Tayvan, Çin ve Hindistan) için toplanan anket verileriyle bu ülkelerdeki yabancı öğrencilerin ülke tercihlerini bir itme- çekme modeli üzerinden incelemiştir. Çalışma bulgularına göre, yaşadıkları ülkelerin ekonomik ve sosyolojik yapısı öğrenciler için farklı ülkelerde okuma istekleri üzerine bir itme faktörü olduğu anlaşılırken, Hedef ülkede ise; kaliteli eğitim, dil becerilerini geliştirme, farklı kültürler tanıma, öğrenci maliyetleri seçimlerde çekme faktörü olarak kabul edilmiştir. Benzer şekilde Koreli öğrencilerin yurtdışında eğitim almaya karar verme süreçlerini etkileyen itici güçleri, ülke seçimlerindeki çekici güçleri açıklamak üzere Park (2009) çalışmasında iki boyutlu

model kullanmıştır. Türkiye için ise Kondakcı (2011) çalışmasında iki boyutlu model kullanarak yabancı öğrencilerin Türkiye'yi tercih etme nedenlerini araştırmıştır.

1.2. Uluslararası Öğrenciler Hakkında Genel Değerlendirmeler

Uluslararası öğrenci hareketliliği sosyo-kültürel, ekonomik, siyasi ve toplumsal olarak ülkelerin araştırmaya değer bulduğu bir konu olmaktadır. Yerel ekonomik ve eğitim sistemlerinin diğer ülkelerin eğitim sistemleri ile birleşmesinden sonra hükümetler ve eğitim politikacıları; dünyanın dilini, kültürünü ve çalışma hayatındaki yöntemlerini daha geniş bir perspektiften anlayan öğrencileri eğitmeyi planlamaktadırlar. Bu durum nedeniyle geliştirilen politikalar uluslararası öğrencilerin hareketliliğini genişletmiştir. OECD Eğitim Bürosunun dijital verilerine göre, 2011 yılında 4,3 milyondan fazla yükseköğretim öğrencisi yurtdışında eğitim almıştır. (OECD, 2013). 2019 yılında ise dünya genelinde 5 milyon öğrenci eğitim almaktadır (OECD, 2019). Son 8 yılda gözlemlenen bu artışta en önemli faktör olarak ülkelerin politikalarının yanı sıra öğrencilerin yurtdışında eğitim alma istekleri de karşımıza çıkmaktadır.

Eğitim alma isteğini artıran sebepler arasında kaliteli eğitime erişim, dil becerilerini geliştirme gibi etmenler yer almaktadır. Öğrencilerin bu istekleri uluslararası öğrenci hareketliliğini artırmaktadır. Öğrencilerin yüksek gelir elde edebilecekleri iş gücü piyasasına dâhil olma istekleri ve eğitim sonrası hükümetin istidam edilebilirliği artırma politikaları uluslararası hareketliliğin başlıca nedenlerindedir. Bu durum göz önüne alındığında birçok ülke uluslararası öğrencileri kendi ülkelerine çekmek için çeşitli kolaylıklar sağlamak adına politikalar geliştirmektedir. Bu bilgiler ışığında öğrenci hareketliliğinde yaptıkları politikalarla 2009 yılında öğrenci çeken ilk beş ülke Tablo 1'de yer almaktadır. Bu beş ülkenin tamamı gelişmiş ülke kategorisinde yer almaktadır. Türkiye ise gelişmekte olan ülkeler kategorisinde yer almakta olup bu sıralamaya dâhil olmadığından tablonun altında karşılaştırma amaçlı yer verilmiştir.

Tablo 1: Seçilen Ülkelerde Uluslararası Öğrenci Sayıları 2009

Ülke	Öğrenci Sayısı
ABD	660.581
İngiltere	368.968
Avusturalya	257.637
Fransa	249.143
Almanya	197.895
Türkiye	20.209

Kaynak: UNESCO (2011).

Öğrencilerin eğitim almak için en fazla tercih ettiği 660.581 öğrenciye ev sahipliği yapan ülkenin Amerika olduğu görülmektedir. Sıralamayı; 368.968 öğrenciyle İngiltere, 257.637 öğrenciyle Avusturalya, 249.143 öğrenciyle Fransa, 197.895 öğrenci ile Almanya yer almaktadır. Tabloda verilmiş olan beş ülke uluslararası öğrencilerin eğitim tercihlerinden oldukça pay aldıkları görülmektedir. Türkiye'nin ise 20.209 öğrenci sayısı ile oldukça az tercih edilen bir ülke olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 2: Seçilen Ülkelerde Uluslararası Öğrenci Sayıları 2017

Ülke	Öğrenci Sayısı
ABD	984.898
İngiltere	435.734
Avusturalya	381.202
Almanya	258.873
Fransa	258.380
Türkiye	108.076

Kaynak: <https://www.drdatastats.com/ulkelere-gore-universite-okumak-icin-misafir-edilen-yabanci-ogrenci-sayilari-2017-yili/>

Ülkelerin öğrenci sayılarına bakıldığında 2009 yılı ile kıyasla Amerika'nın öğrenciler için çekim merkezi olma özelliğini kaybetmediği görülmektedir. 984.898 öğrenci ile birinci sıradadır. İngiltere 435.734 ile ikinci sırada yer almaya devam etmektedir. Aynı şekilde Avusturalya'nın da 381.202 öğrenci ile üçüncü sırada

olduğu görülmektedir. Sekiz yıl içerisinde yalnızca Almanya ve Fransa'nın yer değiştirdiği fakat aralarındaki farkın fazla olduğu anlaşılmaktadır. lkeler ğrencilerin tercih sıralamalarını korumaya devam etse de Türkiye'de sekiz yıl içerisinde beş katı kadar artış yaşanması oldukça dikkat çekicidir.

Tablo 1 ve Tablo 2'deki verilerden daha doğru çıkarımlar yapmak amacıyla aşağıda 2009- 2017 yılları arasındaki uluslararası ğrenci sayılarının değişim oranlarına yer verilmiştir.

Tablo 3: Seçilen lkelerde Uluslararası ğrenci Sayıları 2009-2017, 2009 Yılına Göre Değişimi (%)

lke	Değişim Oranı(%)
Amerika	49
İngiltere	18
Avusturalya	47
Almanya	30
Fransa	3
Türkiye	434

2009-2017 uluslararası ğrenci sayısı değişim oranı dikkate alındığında Amerika'nın %49, İngiltere'nin %18, Avusturalya'nın %47, Almanya'nın %30, Fransa'nın %3 artış gösterdiği anlaşılmaktadır. Türkiye'nin ise oldukça yüksek bir oranla %434 gibi bir artış yaşadığı tablodan anlaşılmaktadır.

Öğrenci hareketliliğinde değinilmesi gereken bir diğer konu ise ülkelerin kendi öğrencilerini yurtdişına gönderme sıralamalarıdır. 2017 yılında en fazla ğrenci göndermiş olan beş ülke ve Türkiye yer almaktadır.

Tablo 4: Ülkelerin Üniversiteyi Yurtdışında Okuyan Öğrenci Sayıları, 2017

Ülke	Öğrenci Sayısı
Çin	928.090
Hindistan	332.033
Almanya	122.195
ABD	86.566
Rusya	56.659
Türkiye	46.217

Kaynak: <https://www.drdatastats.com/ulkelerin-universiteyi-yurtdisinda-okuyan-ogrenci-sayilari-2017-yili/>

2017 verilerine bakıldığında üniversiteyi ülke dışında okumak isteyen öğrencilerin en fazla olduğu ülke Çin'dir. Sıralamayı Hindistan, Almanya, ABD ve Rusya izlemektedir.

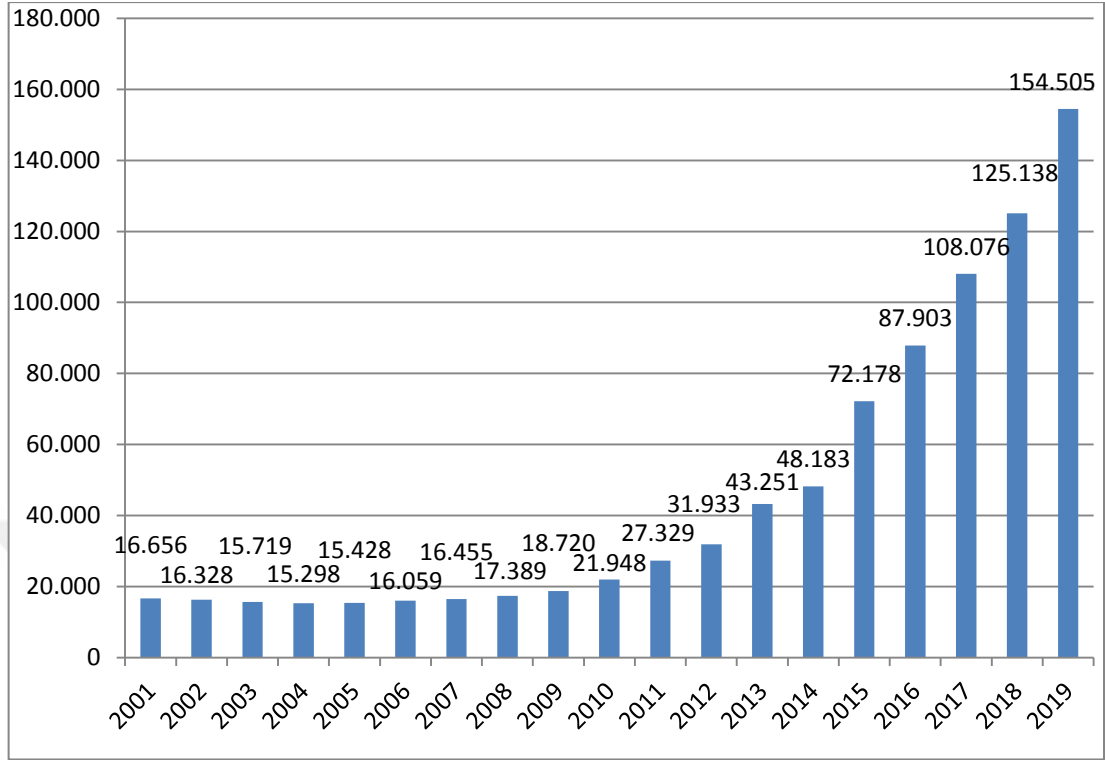
1.3. Türkiye'de Uluslararası Öğrenciler

Uluslararası öğrenciler Türkiye'ye ilk olarak 1981 yılında Yabancı Öğrenci Sınavına girmek için gelmiştir. 30 Nisan 1985 tarihinde ise Türkiye'de uluslararası öğrenci yönetim yönetmeliği ile öğrenim gören yabancı uyruklu öğrenciler ve T.C. vatandaşı olmayanlar olarak tanımlanmaktadır. Sovyetler Birliği'nin 1989'da yıkılmasından sonra, Türkiye'deki yabancı uyruklu öğrencilerin milli eğitimine etkin bir şekilde öncelik verilmiştir. Daha sonra Türk ve Akraba Topluluğu Sınavı (TCS) 1992 yılında Türk Cumhuriyetlerinden bağımsız statü kazanan öğrencilere hizmet vermeye başlamıştır (Kıroğlu, Kesten ve Elma, 2010). Aynı yıl, gençlerin bir araya gelmesi, kardeşlik ve dostluk köprüsü kurmak adına gelişmekte olan bir ülke olarak Türkiye, Türk kültürünü tanıtmıştır. Devamında ise Üniversite Öğrenci Programı uygulamaya başlanmıştır (Şahin ve Demirtaş, 2014). Buna ek olarak, ülkelerin bir arada oldukları kültürlerle anlayış, işbirliği ve dayanışma nedeniyle, uluslararası öğrenciler ekonomik, politik ve kültürel olarak, özellikle uluslararası politika ve kamu diplomasisi araçlarına önemli katkılar sağladığı kabul edilmektedir (Özoğlu, Gür ve Coşkun, 2012). Uluslararası öğrencilerin sağladığı ekonomik kaynakların bu ülkeler için yeni bir alan yarattığı anlaşılmaya başlanmış ve ülkeler bu alandan pay

kazanmak için çeşitli politikalar geliştirmeye başlamıştır. (Kalkınma Bakanlığı, 2015). Ancak, uluslararası öğrencilerin Türkiye’de ekonomik yönlerinin son yıllarda dikkat çektiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Can (1996) araştırma sonuçlarına göre 1994 yılından bu yana, uluslararası öğrencileri, kamu ve kurum personellerinin ülke içinde ve uluslararası düzlemde daha fazla benimsediği, ekonomik olarak daha az benimsendiği anlaşılmıştır. Ölçme Seçim ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından yapılan Yabancı Öğrenci Sınavı (YÖS), 2010 yılına kadar yabancı öğrenci seçmek için kullanılmıştır (Sungur ve diğerleri, 2016). 2010'dan sonra, üniversiteler uluslararası öğrenci alımında esneklik sağlaması ile birlikte öğrenci sayılarında artış yaşanmasına neden olmuştur (Şimşek ve Bakır, 2016). Ek olarak, Socrates /Erasmus ve Mevlana programları tarafından planlanan 1-2 dönem çerçevesinde karşılıklı anlaşmalar yoluyla öğrenci hareketliliğinde geçici olarak yer almakta mümkündür.

1.4. Türkiye’de Uluslararası Öğrenci İstatistikleri

Türkiye gelişmiş ülkelere eğitim için öğrenci göndermesi nedeniyle kaynak transferi yapan bir ülke olarak kabul edilmektedir (Kondakci, 2011) ve kaynak transferi yapan diğer ülkeler gibi Türkiye’de uluslararası öğrenci çekme çabalarını artırmıştır (Özoğlu, Gür ve Coşkun, 2015). Bu bağlamda Türkiye'nin uluslararası öğrenci hareketindeki payının Şekil 1’de anlaşılabacağı gibi giderek arttığı ve çekim merkezi haline geldiği anlaşılmaktadır.

Şekil 1: Türkiye'de 2001 - 2019 Arası Yabancı Öğrenci Sayısı

Kaynak: Yüksek Öğretim Bilgi Sistemi¹

2018-2019 akademik yılında ülkemizde bulunan yabancı öğrenci sayısı 154.505'dir (YÖK, 2019). Türkiye'de eğitim gören öğrenci verileri şöyledir; Öğrenci hareketliliği 2001-2009 yılları arasında ilk sekiz yıl durağan bir seyir izlemekte olup öğrenci sayıları 16.856-18.720 arasındadır. 2010-2012 yılları arasında dikkat çekici bir artış yaşanarak sayı 31.933'e çıkmıştır. Tabloda görüldüğü gibi 2013'ten itibaren yükseliş artarak devam etmiş 2016-2017 öğretim yılında Türk üniversitelerinde öğrenim gören uluslararası öğrenci sayısı 108.000'e ulaşmıştır (YÖK, 2017). 2019 yılında ise bu rakam 154.505'tir. 2023 yılına kadar bu sayının 180.000'e çıkması beklenmektedir (Şimşek ve Bakır, 2016).

¹ Tabloda 2000 ile 2012 arasında yer alan veriler, Yükseköğretim Kurumu'nca Ocak 2019 tarihinde yayınlanan 'Türkiye Yükseköğretim Sistemi' isimli raporundan alınmıştır.

Türkiye'yi 2018-2019 yılında en fazla tercih etmiş olan ülkelerin öğrenci sayılarına Tablo 5'te yer verilmiştir.

Tablo 5: Uyruklarına Göre Türkiye'deki Yabancı Öğrenciler

Ülkelerine Göre Türkiye'de Bulunan Yabancı Öğrenciler	Toplam
Afganistan İslam Cumhuriyeti	27034
Almanya Federal Cumhuriyeti	19383
Azerbaycan Cumhuriyeti	17571
Bulgaristan Cumhuriyeti	7608
Çin Halk Cumhuriyeti	7154
Filistin Devleti	6804
Irak Cumhuriyeti	4378
İran İslam Cumhuriyeti	3764
Kazakistan Cumhuriyeti	3076
Mısır Arap Cumhuriyeti	3010
Pakistan İslam Cumhuriyeti	2910
Somali Federal Cumhuriyeti	2713
Suriye Arap Cumhuriyeti	2643
Türkmenistan	2483
Ürdün Hâşimi Krallığı	2257

Kaynak: Yüksek Öğretim Bilgi Sistemi, İstatistikler

Tablo'da 2018-2019 yılında Türkiye'yi yükseköğretim için en fazla tercih eden ilk on ülke sıralanmaktadır. Birinci sırada Afganistan bulunmaktadır. Bu öğrenciler ağırlıklı olarak Türk Cumhuriyetleri ve Kuzey Afrika ve Ortadoğu'dan gelen öğrencilerdir. Ülkelere bakıldığında, coğrafi, kültürel, din ve dil yakınlıklarının Türkiye'yi eğitim için tercih etmede önemli bir rol oynadığını söylemek mümkündür. Araştırma bulguları bunu doğrular niteliktedir. Fakat sıralamada Almanya ve Çin'den gelen öğrenci sayılarının fazla olduğu görülmektedir. Her iki ülkenin de bölgesel ve kültürel yakınlıkları bulunmamaktadır. Ancak Almanya'dan gelen öğrenci sayılarının bu kadar fazla olma sebebi orada yaşayan Türk vatandaşlarının

çocuklarının eğitim almak için Türkiye'yi tercih etmelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir (Gözler, 2019). Çin hükümeti ve Türkiye arasındaki ilişkilerin “Bir Kuşak, Bir Yol” adlı modern ipek yolu projesi ile ekonomik ve siyasi ilişkilerin yanında kültürel anlamda da yakınlaşmalarına sebep olmaktadır. Bu açıdan özellikle 2018'den itibaren Çin'den gelen öğrenci sayılarında artış yaşandığı belirtilmektedir.²

² ‘ İpek Yolu Projesi Türkiye’de Çinli Öğrenci Sayısını Uçurdu’ Hürriyet Gazetesi
<https://www.hurriyet.com.tr/yerel-haberler/istanbul/merkez/ipek-yolu-projesi-turkiyede-cinli-ogrenci-sayi-40977317>

XXXXXS
GCPS

İKİNCİ BÖLÜM

GELİŞMİŞ ÜLKELER VE TÜRKİYE ÜZERİNE YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR

Ülkelerin uluslararası öğrenciler üzerine yaptığı çalışmalar farklılık göstermektedir. Bu bölümde uluslararası öğrenci hareketliliğini öğrencilerin bakış açılarından anlamayı amaçlamış çalışmalar içermektedir. Kariyer hedefleri, öğrencinin gitme ve kalma niyetlerini belirleyen faktörleri, mezuniyet sonrası iş yaşamına geçiş süreçleri, eğitim ve yaşam deneyimleri, kariyer danışmanlık hizmetlerin etkisi gibi faktörleri ortaya koymuş ayrıca kalıcı göçmenlik ve buna sebep olan faktörleri incelenmiştir. Ek olarak Türkiye’de yapılmış çalışmalar ise ağırlıklı olarak öğrencilerin mezuniyet sonrası kariyer hedef ve beklentilerini ele almaktan ziyade öğrencilerin eğitim aldıkları süre boyunca yaşadıkları sorunlar, kültürel faktörler, sosyal uyum, dil yetersizlikleri, akademik başarılarını içermektedir.

2.1. Amerika Birleşik Devletleri

Uluslararası öğrenci hareketliliğinde en sık tercih edilen ülkelerden biridir. Özellikle eğitim sistemi ve iş imkânları öğrencilerin en fazla dikkatini çeken unsurdur. Amerika’nın öğrenciler için etkin olmasına sebep olan özellikleri bulunmaktadır. Örneğin, öğrenci hareketliliği politikalarını ve stratejilerini rekabeti teşvik eden bağımsız kuruluşlara ve özel şirketlere bırakmıştır (Bhandari, Belyavina ve Gutierrez, 2011). Amerika’da okumak isteyen yabancı öğrencilerin kolaylaştırılmış vize işlemleri, çalışma izni ve eğitim sonrası ülkede istihdam edilebilme şartlarından dolayı tercih ettikleri anlaşılmaktadır (Özoğlu, Gür ve Coşkun, 2012, s.38). Uluslararası öğrencilerin seçimlerinde etkin politikalar izledikleri öğrencilerin yirmi yıldır değişmeyen taleplerinden anlaşılmaktadır.

Uluslararası öğrenciler için yapılmış birçok araştırma ve rapor bulursa da çalışma bulguları açısından aşağıdaki kaynaklar değerlendirilebilir.

Shen ve Herr (2004) Lisansüstü eğitim için ABD'yi seçmiş, mezuniyet sonrası yaşamayı tercih etmiş 24 katılımcı öğrenciyle yapılmıştır. Amacı eğitimlerini tamamladıktan sonra kariyer yerleştirme sorunları ve ihtiyaçların araştırmaktır. Nitel veri analizi kullanılarak fenomenolojik bir teorik çerçeve sunulmuştur. Sonuç olarak öğrencilerin çoğu eğitimini tamamlamamış veya iş ararlarken kendi alanlarıyla ilgili işle karşılaşmamışlardır. Büyük ölçekli anketlerle eğitimini henüz tamamlamamış, kalmak ya da dönmek isteyen öğrencilere daha kapsamlı bir çalışma yapılması gerektiği tavsiye edilmiştir.

Albert ve Hazen (2005) yaptıkları çalışmada; yabancı öğrencilerin eğitim sonrası ABD'de kalma veya ülkelerine dönme üzerine verdikleri kararların sebepleri araştırılmıştır. Çalışmanın üç temel motivasyonu bulunmaktadır. Bu üç motivasyon profesyonel, toplumsal ve kişisel şeklindedir. Çalışma metodu olarak odak grup görüşmelerinden yararlanılmıştır. 6 farklı ülkeden gelen öğrencilerle 31 katılımcı ile oluşturulmuştur. Sonuç olarak; profesyonel açıdan kalmaya istekli öğrenciler toplumsal ve kişisel açıdan kendi ülkelerine dönmeye istekli oldukları gözlenmiştir. Göç niyetlerinde olan öğrencilerin karar alma süreçlerini etkileyen bir başka ayrıntı ise kendi ülkelerindeki sosyal, ekonomik ve politik durumların istikrarlı veya istikrarsız koşullar taşıyor olmasından kaynaklanmaktadır.

Mai (2005) ABD ve İngiltere'de eğitim alan yabancı öğrenciler arasında ne gibi farklılıklar olduğunu incelemiştir. Ülkeden, aldıkları eğitim, hizmet kalitesi ve beklentilerinin neler olduğu gibi sorulara cevaplar aranmıştır. İki ülkenin karşılaştırmasını yapabilmek amacıyla anket yöntemi kullanılmıştır. Toplam 332 lisansüstü öğrenciye anket yapılmış ve işletme fakültesinde okuyan öğrenciler tercih edilmiştir. Sonuç olarak eğitimler arasında öğrenciler tarafından farklılıklar olduğu anlaşılmıştır. ABD'nin İngiltere'ye göre hizmet kalitesinin daha iyi olduğu ve öğrenci memnuniyet seviyelerinin yüksek olduğu belirlenmiştir.

2.2. Kanada

Kanada eğitim kalitesi yaşam ve sağlık koşulları açısından öğrenciler için en fazla tercih edilen ülkelerden biridir. Kanada'da, öğrenci hareketliliğini artırmak çeşitli politikalar geliştirilmektedir. Uluslararası öğrencilerin mezun olduktan sonra kalmaya teşvik edilebilmesi için Eğitim Denetleme Komisyonu (CMEC) ve devlet başkanı ile işbirliği içinde bir plan geliştirilmiştir. Yapılan araştırmaların bazıları şu şekildedir;

Arthur ve Flynn (2013) Kanada'yı eğitim görmek için tercih etmiş yabancı öğrencilerin, eğitim sonrası istihdama geçiş süreçlerini incelemektedir. Öğrenci deneyimleri, bakış açıları ve öğrencilere kariyer danışmanlık hizmeti veren ilgili kurumların etkilerine vurgu yapılmıştır. 14 lisansüstü öğrencinin görüşleri alınmış, kritik olay tekniği kullanılmış ve yarı yapılandırılmış mülakat görüşmeleri yardımıyla analiz edilmiştir. Yapılan birçok çalışma yabancı öğrencilerin tercih ettikleri ülkelerdeki uyumu üzerinedir. Çalışmada özellikle belirtilen kritik nokta öğrencilerin, kalıcı göçmenlik ve iş yaşamına geçiş süreçleridir. Bu açıdan önem kazanmıştır. Sonuç olarak büyük çoğunluk Kanada'da yaşama kararının mantıklı olduğunu ve yaşadıkları deneyimlerin kalma kararlarını güçlendirdiklerini belirtmişlerdir. Yaşam kalitesi açısından memnun kalmalarına rağmen istihdam süreçlerinde işverenlere daha ulaşılabilir olması konusunda tavsiye niteliğinde ortak görüşler mevcuttur. Ek olarak araştırma yapılırken bu çalışmanın soruları faydalanılan önemli kaynaklardan biridir.

Arthur ve Flynn (2011) Yabancı öğrencilerin Kanada' da mezuniyet sonrası kalıcı göç niyetleri ve göç niyetlerini etkileyen faktörler üzerinde durulmuştur. Yabancı öğrencilerin kalma koşullarını kolaylaştıracak yollar ve geliştirecek tavsiyeleri kapsamaktadır. Bir üniversitede bulunan 19 lisans ve yüksek lisans öğrencilerinden oluşan bir grup ile çalışılmıştır. Öğrencilerin kariyer ve istihdam hedeflerini anlayabilmek adına kritik olay tekniği ile değerlendirilen yarı yapılandırılmış mülakat görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Veri analizlerinde sabit karşılaştırma metodundan da yararlanılmıştır. Temel olarak öğrencilerin gelişim

sürecine değinildiğini, kariyer hedefi ve istihdam süreçleri üzerine çok fazla çalışma olmadığından söz edilmiştir. Yabancı öğrencilerin mezuniyet sonrası iş yaşamına geçişte çalışmaya ve yerleşmeye yönelik teşviklerin genişletilmesi ve danışmanlık hizmetlerinin artırılmasının entegre sürecini kolaylaştıracağı sonucuna varılmıştır.

Guo ve Guo (2017) Uluslararasılaşma ile birlikte Kanada'da bulunan eğitim kurumlarına ilgi artmıştır. Yabancı öğrenciler uygulanan yeni eğitim sistemine uyum sağlamışlar. Fakat öğrenci deneyimleri hakkında literatürde çok az kaynak olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sebeple uluslararasılaşmanın lisans öğrencileri tarafından nasıl algılandığı incelenmiştir. 26 öğrenciyle mülakat yapılmıştır. Öğrenciler tarafından uluslararasılaşma akademik ve kişisel gelişim anlamında olumlu deneyimler edinildiği anlaşılmıştır. Öte taraftan müfredatın sınırlı olması nedeniyle uygulanan eğitim politikaları ile öğrenci deneyimleri arasında tekrar değerlendirilmesi gereken farklar olduğu ortaya çıkmıştır.

Wu ve Wilkes (2017) Kanada'da yabancı öğrencilerin eğitim sonrası göç planları anlamaya çalışılmıştır. Göçün itme-çekme faktörleri vurgulanarak öğrencilerin yaşam deneyimleri incelenmiştir. Öğrencilerin tercih ettikleri ülkeleri benimseyip kalıcı yaşam alanları olarak görürken, geldikleri ülkeyi benimseyenlerin eğitim sonrası dönme planları bulunmaktadır. Eğitim sonrası kalma veya gitme istekleri 232 öğrenciyle görüşülerek anlaşılmaya çalışılmış yaşam alanları yani ev kavramını öğrencilerin itme-çekme faktörleri üzerinden değerlendirdikleri sonucu çıkmıştır.

2.3. İngiltere

İngiltere, uluslararası öğrenciler için Avrupa'nın en popüler yükseköğrenim ülkesidir. Uluslararası öğrencilere ve onlarla ilgilenen öğrencilere hizmet veren "İngiliz Uluslararası Öğrenci İşleri Konseyi" adlı bir ulusal danışma komitesi bulunmaktadır. Komite uluslararası öğrencilere destek vermektedir ve bu desteğin artırılarak, uluslararası eğitimin ülke içinde sağladığı faydaların sosyal bilincini artırmayı amaç edinmiştir. Ek olarak komite, ilgili birimlerdeki personelin mesleki

gelişimine katkıda bulunmak ve uluslararası öğrencilerin hareketliliğini olumsuz yönde etkileyen sebepleri tespit ederek ortadan kaldırmaktır. Ayrıca, komite uluslararası öğrencilere yönelik hükümet politikalarını yakından takip ederek bu politikaları yayınları ve lobicilik faaliyetleri aracılığıyla öğrencilerin yararına yönlendirmeye çalışmaktadır (Özoğlu, Gür ve Coşkun, 2012).

İngiltere 'Ufukları Genişletmek' adında hazırladığı raporla yabancı öğrencilerin deneyimlerini anlamaya çalışmıştır. (UKCOSA, 2008)

2.4. Çin

Çin, uluslararası öğrenci hareketliliğinde hızla rol oynamaya aday ülkelerden biridir. Amaçlarına ulaşmak için hükümet, uluslararası öğrencilerin istihdamını desteklemek için çok çalışmaktadır. 2010 yılında, Çin Ulusal Burs Komitesi uluslararası öğrencilere 20.000 burs sağlamıştır ve bu da 2007'nin iki katıdır. Bununla birlikte, uluslararası öğrencilerin yaklaşık %52' sinin Çin hükümetinin verdiği bursları bulunmaktadır.

Ding (2016) Çin' de ekonomik büyümenin hızlanması yabancı öğrencilerin ilgi odağı haline gelmiş ve eğitim tercihlerinde artış yaşanmaya başladığı tespit edilmiştir. Bu sebeple çalışma küresel pazarda önemli yere sahip olan yabancı öğrencilerin artan rekabet koşullarında deneyimlerini anlamaya yöneliktir. Çin'in Şangay kentinde gerçekleştirilmiş nitel ve nicel veri analizlerinin bir karmasını oluşturmaktadır. Yabancı öğrencilerin eğitim almak ve yaşama ile ilgili görüşleri, deneyimlerinden memnuniyet dereceleri ve eğitim almak isteyen aday öğrencilere eğitim için önerilir mi gibi sorulara cevap bulmak amaçlanmıştır. Araştırmada hizmet ve eğitim kalitesinin ulusal kriterlerin altında kaldığı sonucu çıkmıştır.

Wen, Chen, Bai ve Cao (2013) Çin'in Pekin kentinde yapılmış, yabancı öğrencilerin öğrenme, yaşam deneyimleri, istihdama bakış açılarını anlamayı amaçlamıştır. Yabancı öğrencileri niyetlerinin anlaşılabilmesi için anket yönteminden yararlanılmıştır. Aynı zamanda ampirik veriler içermektedir. Modern

eğitim sistemlerinin geliştirilmesinde ve yabancı öğrencileri teşvik etmek açısından ilgi çekici bulunmuştur. Sonuçlar hizmet kalitesinin artırılması için politika öneri içermektedir.

2.5. Avusturalya

Avustralya'nın en çekici özelliği düşük maliyetli eğitim politikasıdır. Ek olarak, resmi dili İngilizcedir ve iş alanının geniş olması öğrencilerin en fazla tercih ettiği ülkelerden biri yapmıştır.

Ziguras ve Law (2006), Avusturalya ve Malezya'nın uluslararası eğitim politikalarını ve nitelikli göç ile ilgili deneyimlerini karşılaştırmalı olarak incelemiştir. Bu iki ülkenin beraber ele alınmasının nedeni ise son elli yıllık dönem içinde aralarında düzenli olarak nitelikli göç yaşanmış olmasıdır. Çalışmalarında, farklı eğitim modelleri ve eğitim kapasitelerine sahip olan bu iki ülkenin nitelikli göçmenleri ülkelerinde tutabilmeleri için alternatif politikalara yönelme gerekliliği sonucu çıkmıştır.

Zigarus ve Law (2006) Avusturalya'nın, ekonomik kalkınmasını sürdürebilmesi için yabancı öğrencileri eğitim süreçlerinin sonunda nitelikli göçmen olarak kalmalarını sağlayacak politikalar uygulaması gerekirken, Malezya'nın var olan nitelikli göçmen sayılarını çoğaltmak için öncelikli politikanın yabancı öğrencilerin Malezya'yı eğitim merkezi olarak seçmelerine odaklanmaktadır.

Avusturalya'da mezuniyet sonrası öğrencilerle iletişim kurarak öğrenci takip anketi hazırlanmıştır. İlerleyen zamanlarda Avusturalya'da kalan yabancı öğrencilerin eğitim ve yaşam hakkında görüşlerini öğrenmek için anketler uygulanmıştır (AEI, 2013)

Bağımsız araştırma şirketi olan i-graduate 30 ülke, 885'ten fazla eğitim kurumuna hizmet vermektedir. Yapılan küresel anket uygulamaları yabancı

öğrencilerin deneyim ve değişiklikleri incelerken erişilebilecek eğitim ve destek hizmetlerin uluslararası düzlemde ulaşılabilmesini sağlamaktadır.

2.6. Yeni Zelanda

Uygun eğitim ücretleri ve coğrafi konumu açısından, özellikle Malezya ve Çin gibi Asya ülkelerinden gelen öğrenciler arasında popülerdir. Kanada, Avustralya gibi, Yeni Zelanda'nın İngilizce konuştuğu ve yüksek bir yaşam standardına sahip olduğu için öğrenci hareketliliğini korumak için bir aday olduğu söylenebilir (Verbik ve Lasanowski, 2007).

Generosa, Molano, Stokes ve Schulze (2013) yabancı öğrencilerin Yeni Zelanda'da eğitim kararları sonrası yaşam ve öğrenme deneyimleri üzerine bir çalışmadır. Kurumların hizmetleri ve öğrenci ihtiyaçlarının ne derece karşılandığı bilgisine ulaşmak amaçlanmıştır. Öğrencilerin geldikleri ülke profilleri, kariyer hedefleri, farklı kültürlerle uyumları, beklenti ve niyetlerini anket sorularıyla desteklenmiştir. Veri seti analizleri için tamamlayıcı analiz, çapraz tablolama analizi, regresyon analizi ve ki-kare analizi kullanılmıştır. Yabancı öğrencilerin kurumlarla yaşadıkları deneyimlerin memnuniyet dereceleri ile yüksek ilişkisi olduğu sonucu çıkmıştır. Öğrencilerin memnun olmadıkları alanların onarılması iyileştirilmeler yapılması ile ilgili bilgiler sunmaktadır.

Yeni Zelanda anket şirketleriyle anlaşarak yabancı öğrencilerin, okurken çalışabilme deneyimleri, kurumsal hizmetlerden memnuniyet ve mezuniyet sonrası planlarını anlamak için çalışmalar yaptırmışlardır (Deloitte, 2008).

2.7. Hollanda

Bijwaard ve Wang (2016)' in çalışması yabancı öğrencilerin Hollanda'dan eğitim sonrası dönüş sebepleri ve göç davranışlarına odaklanmıştır. Özellikle analiz yapılırken modellemeyi iş gücü piyasası ve evlilik üzerine temellendirerek analiz

edilmiştir. Sonuç olarak geriye dönüş göç süreci her ikisiyle de ilişkili bulunmuştur. İstihdam ve evlilik tercih ettikleri ülkelerde yaşam seyirlerini değiştirebilmektedir.

2.8. Türkiye’de Uluslararası Öğrenciler Üzerine Yapılmış Çalışmalar

Kıroğlu, Kesten ve Elma (2010) Türkiye’de eğitim almayı tercih etmiş uluslararası öğrencilerin sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan yaşadığı problemler anlamaya çalışılmıştır. Katılımcılar 7 ülke, 15 yabancı öğrenciden oluşmaktadır. Nitel araştırma tekniklerinden faydalanarak maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Veri toplamak için yarı yapılandırılmış mülakattan yönteminden yararlanılmıştır. Katılımcılar kültürel yakınlık sebebiyle herhangi bir dışlama yaşamadıklarını ve Türkiye hakkında önyargılı olmadıklarını belirtmişlerdir. Ekonomik olarak ailelerinden gelen bütçenin yetersiz kaldığı, arkadaş, aile, memleket özlemi yaşadıkları sonuçlarına ulaşılmıştır.

Kondakcı (2011) Türkiye’de uluslararası öğrencilerin niyetlerini ve uluslararası göç teorilerini anlamak üzere yapılmıştır. Devlet üniversitelerinde okuyan 331 öğrenci ile yürütülmüştür. Öğrencilerin memnuniyet dereceleri ve bakış açılarını anlayabilmek adına önemli bir çalışmadır. Çalışmasında ‘McMahon’ modelini temel alan Kondakcı (2011) öğrencileri çeken ve iten faktörleri iki boyutlu modelle değerlendirmiştir.

Paksoy, Paksoy ve Özçalıcı (2012), Güneydoğu bölgesinde yapılmış çalışmada yabancı öğrencilerin sosyal sorunları ve ekonomik sebepler araştırılmıştır. Toplam 32 öğrenci ile anket yapılarak veriler elde edilmiştir. Veri analizi için SPSS programı kullanılmıştır. Öğrenci sorunlarını tespit ettikten sonra çözüm önerileri sunarak sonuçlandırılmıştır.

Gündüz (2012) Türkiye’de burslu okuyan öğrencilerin akademik başarıları, öğrencilere sunulan danışmanlık hizmetleri, eğitim tercihleri ve kariyer hedeflerinin neler olduğunu tespit etmek amaçlanmıştır. Aynı zamanda öğrencilerin kariyer hedefleri ve eğitim beklentilerinin Uluslararası Öğrenci Strateji Belgesiyle belirlenen

hedeflerle uyumlu olup olmadıkları araştırılmıştır. Çalışma odak görüşmeleri ve mülakatlardan oluşturularak sonuçlandırılmıştır. Çalışma bulgularını destekleyen temalar mevcuttur.

Özoğlu, Gür ve Coşkun (2012) raporu Türkiye’de en geniş kapsamlı yapılmış çalışmalardan biridir. Uluslararası öğrencilerin dünyada ne alma geldiğini, bazı ülkelerin uluslararası öğrenci politikalarını ve Türkiye’de eğitim alan uluslararası öğrencilerin eğitimden mezuniyete kadar bakış açılarını anlamayı amaçlamıştır. Bu çerçevede, ülkemizin uluslararası öğrencilerin mevcut statüsündeki sorunlara çözümler ve önemli sonuçlar sunmaktadır.

Levent ve Karaevli (2013) yaptıkları çalışmada gelişmiş ülkelerin yabancı öğrenciler için uyguladıkları politikalar incelenmiştir. Türkiye için gelişen rekabet ortamında 4 başlık halinde politika önerileri sunulmuştur.

Özçetin (2013), Türkiye’de yaşayan yabancı öğrencilerin sorunları ve uyumlarını etkileyen durumlar araştırılmıştır. Bursa ilinde 2011-2012 yılında eğitim gören 221 öğrenciye anket uygulayarak veriler toplanmıştır. Veriler SPSS programı ile analiz edilmiştir. Güvenilirlik için Ki-Kare Bağımsızlık testi yapılmıştır. Elde edilen bulgular istatistiksel olarak anlamlıdır. Öğrencilerin kadın ve erkek olarak tutumlarına bakıldığında, kadın öğrencilerin sosyal anlamda daha çabuk uyum sağladıkları, arkadaşlık ilişkileri, kültürel faaliyetlerini daha kolay yapabildikleri tespit edilmiştir. Sonuç olarak yaşanan ortak sorun yurt koşulları, kültürel farklılık ve yalnızlık şeklindedir.

Şahin ve Demirtaş (2014), İnönü Üniversitesinde okuyan yabancı öğrencilerin eğitim başarıları, yaşadıkları sorunlar araştırılmıştır ve çözüm önerileri içermektedir. Nitel bir veri analiz çalışmasıdır ve durum örneklemesinden faydalanılmıştır. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış mülakat tekniği tercih edilmiştir. Toplam 277 öğrenciye görüşülmüştür. Öğrencilerin başarı oranlarının düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Temel sorunlarının ise ekonomik, yemek ücretleri, okul harçları, ulaşım ve dil yetersizliği gibi konular olduğu tespit edilmiştir. Yine

benzer şekilde, Radmard (2017); Çöllü ve Öztürk (2016) çalışmaları Türkiye’de eğitim alan uluslararası öğrencilerin yaşam süreçlerine odaklanmış ve yaşadıkları sorunların; sosyal uyum, dil yetersizliği ve ekonomik sıkıntılar üzerine olduğu ortaya çıkmıştır.

Şeremet (2015) Uluslararasılaşma süreçleri dikkate alınarak Türkiye ve İngiltere arasında karşılaştırma yapmıştır. İngiltere’nin gelişmiş bir ülke olması ve etkin politika uygulama sistemleri sebebiyle uyum sağlamaya çalışan bir ülke olarak Türkiye olması çalışmayı dikkat çekici hale getirmiştir. Devlet ve vakıf üniversitelerindeki farklar araştırılmıştır. Çalışma sonucunda Türkiye’de vakıf üniversitelerinin devlet üniversitelerine göre uluslararasılaşma politikalarında daha başarılı oldukları ortaya çıkmıştır.

Aliyev ve Öğülmüş (2015) , yabancı öğrencilerin akademik ortamda nasıl etkileşime girdiklerini çeşitli açılardan anlamaya çalışmıştır. 192 katılımcıyla gerçekleştirilmiş ve tarama modeli kullanılmıştır. Verilerin Toplanmasında Kültürlerarası Etkileşim Algısı Ölçeği uygulanmıştır. Kültürlerarası farklılaşmanın anlaşılabilmesi için t testi, karşılaştırma yapılabilmesi için tek yönlü varyans analizi ve çoklu regresyon kullanılmıştır. Genel olarak uyum sağlama, Türk dilini bilme yetersizlikleri yaşadıkları sonucu çıkmıştır. Açıkalın, Demirel ve Önsoy (1996) akademik ortamda yabancı öğrencilerin başarılarını etkileyen etkenler üzerine yapılmış çalışmada öğrencilerin ekonomik sıkıntılar yaşadıkları, dil yetersizliği ve beslenme problemlerinin olduğu sonucu çıkmıştır.

Musaoğlu (2016) Çalışmanın amacı, Türkiye’yi öğrenim görmek için tercih etmiş yabancı öğrencilerin alışma/ uyum süreçleri, yaşadıkları problemleri çözme kabiliyetleri ve öğrencilerin tavsiyelerini araştırmaktır. Nitel araştırma yöntemi ile deneyimler incelenmiş, fenomenolojik bir çalışmadır. Görüşülen katılımcılar bir vakıf üniversitesinde hazırlık okuyan öğrencilerden oluşmuş 5 kişilik bir gruptur. Katılımcılar yaşadıkları problemler için aile ve arkadaşlarından destek aldıklarını ve Türkçe bilmemenin zorluklarından bahsetmişlerdir. Türkiye’yi tercih etmek isteyen

öğrencilere de gelmeden önce Türkçe öğrenmeleri gerektiğinde tavsiyelerde bulunmuşlardır.

Cevher (2016) Uluslararası öğrencilerin Türkiye’de eğitim aldıkları süre boyunca hizmet kalitesi üzerinden; memnuniyet dereceleri ve bakış açılarını anlamayı amaçlamıştır. Araştırma nitel analiz yöntemlerinden veri analizi ile gerçekleştirilmiştir. Örneklem 100 uluslararası öğrenci görüş ve önerileri ile oluşturulmuştur. Çalışmanın analizi “yükseköğretimde ürün ve hizmete yönelik kalite unsurları” dikkate alınarak yapılmıştır. Çıkan bulguları içerik ve sunum, yeterlilik ve tutum, güvenilirlik başlıklar halinde değerlendirilmiştir.

Yıldırım ve Köksal (2017), Türkiye’deki yabancı öğrencileri Türkiye’ye bakış açılarını anlamak için yapılmış bir çalışmadır. 2015-2016 yılında TÖMER’ de Türk dilini öğrenmek için eğitim alan 120 yabancı öğrenciyle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Çalışma bakış açılarındaki olumlu ve olumsuz yönleri ortaya koymuştur.

Yardımcıoğlu, Beşel ve Savaşan (2017) Sakarya Üniversitesinde okuyan yabancı öğrencilerin sosyo-ekonomik uyum sorunları araştırılmıştır. Toplam 250 öğrenci katılımıyla anket yapılmıştır. Bulgular; kültür, sağlık, ekonomik, akademik başlıkları altında değerlendirilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ

Bu bölümde çalışma için belirlenen araştırma stratejisi, tercih edilen araştırma tekniği, örneklem seçimi, mülakat protokolü, araştırma sınırlılıkları ve katılımcılar hakkında bilgiler yer almaktadır.

3.1. Yöntem

Bu çalışmada nitel bir araştırma stratejisi benimsenmiştir. Türkiye'ye kendi olanaklarıyla veya Türkiye Cumhuriyet burslusu olarak gelen lisans ve lisansüstü yabancı öğrencilerle yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir; öğrencilere Türkiye'yi tercih etme nedenleri, eğitim süreçleri ve mezuniyet sonrası kariyer-göç hedefleri sorulmuştur.

3.2. Yarı Yapılandırılmış Mülakat Tekniği

Nitel araştırma yapılırken sık tercih edilen veri toplama tekniğidir. Sık tercih edilme sebebi açık uçlu yönlendirilebilir sorulardan ve esnek olmasından kaynaklanmaktadır. Açık uçlu sorular görüşmeler esnasında katılımcıların niyetlerini anlamak adına konu çerçevesinde genişletilebilmesine olanak sağlar (Kelly, 2010). Görüşmeler yapılırken dikkat edilmesi gereken unsurlar; katılımcıyı yönlendirici sorulardan kaçınmak, açık uçlu ve anlaşılabilir sorular geliştirmeye özen göstermek, anlaşılması hedeflenen konunun sapmasına sebep olabilecek sorulardan kaçınmak olarak değerlendirilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.128). Yüz yüze gerçekleştirilmesinden dolayı avantajlı taraflardan biri araştırmacıya gözlem yapma şansı vermesidir (Galetta, 2012). Araştırmacı gözleminde tarafsız olması gerekmekte, gerekli olmayan bilgilerinde toplanması nedeniyle de etik açıdan tartışmalı bulunmaktadır. Görüşmenin tarafsızlığı ile birlikte yüz yüze yapılan görüşmeler katılımcının samimiyetini anlamak için önemli bir tekniktir. Katılımcının beden dili, sesi, tonlaması ve birçok davranış biçimi araştırmanın sorularını genişletme veya

üzerine gitmeme gibi durumlarda ipucu sağlamaktadır (Opdenakker, 2006). Bu sebeple soru ayrıntıları görüşmeyle belirlenmiş olacaktır (Merriam 2015). Görüşmelerin güvenilirliğini artıran konu ise katılımcının onayı alınarak ses kayıt cihazı ile kaydedilmesi ve gözlem yapılarak anlık not alma imkânı sağlaması önem taşımaktadır.

3.3. Örneklem Seçimi

Katılımcılar, Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) tarafından açıklanmış 2018-2019 yılında Türkiye'yi eğitim almak için tercih etmiş ülkeler arasından ölçüt örneklem yöntemi (*criterion sampling technique*) kullanılarak seçilmiştir. Evren tahmini değerleri oluşturur iken hedeflenen evrenin ulaşılabilir olması somut; araştırmacının gerçekçi seçimlerini oluşturmaktadır (Büyüköztürk, 2012). Bu bağlamda amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örneklem; çeşitli kriterleri sağlayan kişi, olay, nesne, ya da durumlardır. Ölçütü araştırmacı belirleyebileceği gibi hazır halde bulunan bir kaynaktan da yararlanılabilmektedir (Marshall & Rosmann, 2014). Belirlenen ölçüt örneklem sonuç olarak derinlemesine bir nitel analiz ile sonuçlandırılmış olacaktır (Charmaz, 2011).

3.4. Araştırma Sınırlılıkları

Çalışma Atılım Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulundan izin alınarak hazırlanmıştır. Mülakat için seçilen katılımcılar YÖK tarafından 2018-2019 yılında yayınlanmış olan verilerden Türkiye'yi tercih etmiş ülkeler arasından ölçüt örneklem yöntemi kullanılarak tercih edilmiştir. Örneklem seçimi; 2 vakıf, 2 devlet üniversitesi olmak üzere Ankara'da bulunan toplam dört üniversitede okuyan yabancı öğrencilerden seçilmiştir.

3.5. Mülakat Protokolü

Katılımcıların Türkiye'yi tercih etme sebepleri, yaşam deneyimleri ve kalıcı göç kararlarını anlayabilmek adına yarı yapılandırılmış mülakat tekniğinden

faaydalanılmıştır. Görüşmeler ortalama 50-60 dakika sürmüştür ve ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Her kayıt başlarken kayıt onayı alınmıştır ve görüşmeler gönüllük esasına dayalı şekilde gerçekleştirilmiştir.

Mülakat protokolü, öğrencilerin kişisel ve aile bilgilerini içeren bölüm hariç;  bölüm olarak tasarlanmıştır (bkz. EK-2); katılımcılara toplam 20 açık uçlu soru yöneltilmiştir. Tüm mülakatlar için gizlilik beyanı ses kayıtlarında belirtilmiş ve gönüllü katılım formu ile imzalı onayları alınmıştır. Toplanan veriler bir sonraki bölümde tematik çerçeveye uygun şekilde analiz edilmiştir.

3.6. Katılımcılar

Katılımcılar 15 lisans ve lisansüstü yabancı öğrenciden oluşmaktadır. 5 kadın, 10 erkek; 18-35 yaş arası; Suriye (3), Mısır (2), Libya (1), Dubai (1), Etiyopya (1), Azerbaycan (3), Kırgızistan (1), Afganistan (1), Lübnan (1), Kuzey Irak (1) şeklindeyir. Öğrenciler; 1 doktora, 4 yüksek lisans, 10 lisans eğitimi alanlardan oluşmaktadır. Türkiye’de geçirmiş oldukları zaman 1-8 yıl arasında değişmektedir. Katılımcıların ikisi evli, diğer on üç kişi ise bekr olduklarını belirtmişlerdir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde Türkiye’de eğitim almayı tercih etmiş, Ankara’da okuyan 15 öğrenciyle gerçekleştirilen mülakatların bulgularına yer verilmiştir. Bulguların sunumu da bu sıralamaya uygun olarak düzenlenmiştir.

İlk bölüm öğrencileri tanıyabilmek amacıyla öncelikle demografik bilgileri içermektedir. İkinci bölüm, öğrencilerin Türkiye’ye gelmeden önceki dönemi ele almaktadır. Öğrencilere, bölümlerini seçme kararını verirken bu kararın ne kadar bilinçli yapıldığı, Türkiye’nin öncelikli tercih olup olmadığı, Türkiye’ye gelme kararlarında kendi ülkelerinde yaşadıkları bir neden olup olmadığı ve kayıt süreçlerini anlamaya ilişkin sorular sorulmuştur. Soruların daha net anlaşılabilmesi için aile, kişisel, akademik, kültürel, din dil gibi etkileri içeren alt maddelerle sorular pekiştirilmiştir.

Üçüncü bölümde, öğrencilerin Türkiye’de eğitim alırken yaşam tecrübeleri sorulmuştur. Geçimlerini nasıl sağlıyorlar, kendilerini güvende hissediyorlar mı, burada öğrenci olmanın iyi ve kötü yanları neler, herhangi bir ayrımcılık söz konusu mu, aldıkları eğitimi nasıl değerlendiriyorlar, yabancı öğrencilerle nasıl iletişim kuruyorlar soruları ile kaldıkları süre boyunca Türkiye bakış açıları anlaşılmaya çalışılmıştır.

Dördüncü bölümde ise mezuniyet sonrası yabancı öğrencilerin kariyer hedefleri ve Türkiye’de kalma kararları ile ilgilidir. Ülkelerine dönmek ve alternatif farklı ülkelere bakış açıları, Türkiye’ye göç etme niyetleri ve tercihlerini etkileyecek olumlu- olumsuz sebepler sorulmuştur. Ek olarak Türkiye dışında çalışmak veya eğitimlerine devam etmek için tercih etmek istedikleri ülke koşulları, Türkiye’yi tavsiye ederler mi, gelecek öğrenciler için herhangi bir önerileri olur mu gibi sorularla mezuniyet sonrası Türkiye’ye bakış açıları anlaşılacak istenmiştir.

4.1. Demografik Bilgiler

Mülakat yapılan öğrencilerin; yaş, cinsiyet, uyruk, okudukları bölümler ve öğrenim durumlarından oluşan bilgiler Tablo 6'da yer almaktadır. Görüşmeler iki vakıf, iki devlet üniversitesinde okuyan öğrenciler arasından tercih edilmiştir. Ortalama Türkiye'de bulunma süreleri bir ile sekiz yıl arasındadır. Mülakat yapılan 15 öğrenciden beşi burs almıyor, beş öğrenci Türkiye burslusunu, bir öğrenci Türk Diyanet Vakfı tarafından eğitim masrafları karşılanmış diğer dört öğrenci ise eğitim aldıkları üniversitelerden yarı burslu şekilde faydalanmışlardır. Türkiye'de eğitim almaya başlamadan önce 14 öğrenci TÖMER dil yeterlilik eğitimiyle bölümlerine geçiş yapmışlardır.

Tablo 6: Demografik Bilgiler

Yaş	Cinsiyet	Uyruk	Bölüm	Öğrenim
23	ERKEK	SURİYE	İngilizce İşletme	Lisans
25	ERKEK	SURİYE	Makine Mühendisliği	Lisans
21	ERKEK	LÜBNAN	Havacılık Yönetimi	Lisans
35	ERKEK	IRAK	Uçak Mühendisliği	Lisans
30	KADIN	MISIR	Gazetecilik	Yüksek Lisans
24	KADIN	SURİYE	Beslenme ve Diyetetik	Lisans
25	KADIN	MISIR	Yabancı Dil Olarak Türkçe'nin Öğretimi	Yüksek Lisans
24	KADIN	AZERBAYCAN	Uluslararası Hukuk	Yüksek Lisans
35	ERKEK	ETİYOPYA	Ekonomi	Doktora
18	KADIN	AZERBAYCAN	Ekonomi	Lisans
21	ERKEK	KIRGIZİSTAN	Ekonomi	Lisans
19	ERKEK	AZERBAYCAN	Makine Mühendisliği	Lisans
19	ERKEK	DUBAİ	Mekatronik Mühendisliği	Lisans
19	ERKEK	LİBYA	Uluslararası Ticaret ve Lojistik	Lisans
27	ERKEK	AFGANİSTAN	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	Yüksek Lisans

4.2. Türkiye’yi Tercih Aşaması

Öğrencilere Türkiye’yi eğitim almak için neden tercih ettikleri sorulmuştur. Kültürel, dil ve dini yakınlık, akrabalık ilişkileri, kökenleri ve arkadaş tavsiyesi, Türk okullarından eğitim almak veya kurslardaki Türk hocaların yönlendirmesi ortak görüşleri oluşturmuştur. 11 öğrenci eğitim almak istedikleri okul ve bölümleri araştırarak ve/veya lisansüstü eğitimlerine kendi bölümlerinden devam etmek için tercih etmişlerdir. Bir öğrenci ise Türkçe dili yetersizliği sebebiyle farklı bir bölüm tercih etmiştir. Tablo 6’da hedefleri doğrultusunda tercih eden öğrenci bilgilerini takip etmek mümkündür.

Kültürel, dil ve dini yakınlık sebeplerini öğrenciler şöyle açıklamışlardır:

“Müslüman bir ortamda yaşayacağım ve korkmayacağım bu yüzden tercih ettim. Ayrıca aileme yurtdışında okumak istediğimi söylediğimde Türkiye olursa kabul edeceklerini söylemişlerdi. Türkiye hariç İngiltere isteyebilirdim fakat ailem kabul etmeyecekti. Müslüman olduğum ve kapalı olduğum için belki de korkacaktım. Çünkü Almanya, İngiltere, Fransa, Müslümanlara karşı biraz sıkıntılı ülkeler.” (Kadın, 30, Mısır)

“Türk kültürüne merakım vardı. Mısır ve Türkiye arasında köprü olmak istedim. Müslümanız ve kültürlerimiz çok benziyor.”(Kadın, 25, Mısır)

“Yüksek lisans eğitimini yurtdışında almak istedim ve Türkiye din, kültür ve dil olarak daha yakındı.”(Kadın, 24, Azerbaycan)

“Biz de Müslümanız, haram şeyler yemiyoruz ve geleneklerimiz benziyor. Kırgızistan Türk Cumhuriyetlerinden bir memleket.”(Erkek, 21, Kırgızistan)

“Türkiye Lübnan’ın biraz benzeri. Yemeklerde öyle. Müslüman bir ülke olması bizim için birazcık önemli. Kültürlerimiz aynı.”(Erkek, 21, Lübnan)

Öğrencilerin Türkiye’yi seçmelerinde etkili olan faktörlerin arkadaş tavsiyesi, dil, din, kültür ve köken sel bağlar olduğu anlaşılmaktadır (Özoğlu, Gür ve Coşkun, 2015). Bulgulara göre; akrabalık, köken ve arkadaş tavsiyesi ile Türkiye’yi tercih eden görüşler bulunmaktadır. Ayrıca öğrencilerin eğitim tercihlerinde Arap

ülkelerine yatkınlık olsa da genel olarak aileden birilerinin Türkiye’de olması veya Türk kökenleri oluşları tercihlerini etkilemiştir ve sebeplerini şöyle açıklamışlardır;

“Farklı bir ülke tercih etmek istedim fakat ailem burada olduğu için Türkiye öncelikli oldu benim için. Bölümümle ilgili ise aile dostumuzun yardım ve önerileri okulu tercih etmeme sebep oldu.”(Erkek, 23, Suriye)

“Benim dedem Türk. Dayım, amcam hepsi Türkçe konuşuyor. Türkiye’de yaşıyorlar. Buraya gelmem daha avantajlıydı.” (Erkek, 25, Suriye)

“Benim anneannem Türk. Eski zamanlarda Mısır’a göç etmişler. Merak ettim yani Türkiye nasıl bir ülke.”(Kadın, 30, Mısır)

“Benim annem Türk bu sebeple burada okumayı tercih ettim.” (Erkek, 19, Dubai)

“Ankara’da akrabalarımız var öncelikli değildi ama onlar sebebiyle burayı tercih ettim.”(Kadın, 24, Suriye)

“Türkiye’de üniversitede okumaya benden önce gelen bir arkadaşım vardı. Ben Etiyopya’daki bir devlet üniversitesinde öğretmenlik yapıyordum. Buradaki fırsatları söylendi. Türkiye’de fırsatlar var başvurursanız diye. Sonra ben de Türkiye’ye geldim.”(Erkek, 35, Etiyopya)

Türk okullarında okumak veya gittikleri kurslarda Türk hocalarla temas etmenin öğrencilerin tercihlerini etkileyen yorumları şu şekildedir;

“Kursa başladım ama Türkiye bursları hakkında bilgim yoktu o zaman. Kendi hesabıma okumak için başvurmuştum kurslara. Orada ALES sınavına hazırlanıyorduk. Kurs haberdar etti şöyle bir burs programı var eğer isterseniz başvurabilirsiniz. O şekilde başvurduğum ve kabul oldu. Azerbaycan’da Türkçe, Türk öğretmenlerin açtığı kurslar var ALES kursları orda hazırlığa gidiyordum. Orada öğrendim.” (Kadın, 24, Azerbaycan)

“Mısır’da Türk kültürüne biraz ilgiliydim. Hem kendi alanım olduğu için hem de lisansta Türk dili okuduğum için. Bir de aynı zamanda bir kültür merkezine gidiyordum. Orada baya Türk hocalarla arkadaşlık ettim ve Türkiye’yi yakından görmek için gelmek istedim. Yabancı dil olarak Türkçe’nin öğretim alanı için hangi üniversiteler daha iyi diye sordum. Onlar da en iyi Ankara’da dediler ve ben de araştırdım. Hacettepe, Gazi Türkçe eğitimini ve ilk tercihlerime onları yazdım. Ama ben Mısırdayken hiçbir bilgim yoktu. O yüzden burada yaşayan, burada yüksek lisans yapan daha

önce yapmış olan hocalarıma sordum. Hocalarımın etkisi oldu.”(Kadın, 25, Mısır)

“Türkiye Diyanet Vakfı Lisesi'nden mezun olduğum için birazcık Türkiye ve Türkiye üniversitelerine diğerlerinden daha fazla ilgim vardı ve okulda diğer arkadaşlarımız da lisans eğitimi için sınavlara başvurunca benim de biraz merakım arttı. Gerçekten eğitimin güzel olduğunu ve yüksek lisans, doktora için buradan mezun olmanın avantajlarının daha fazla olduğunu gördüm. O yüzden tercih etmeye karar verdim.”(Kadın, 18, Azerbaycan)

Öğrencilere Türkiye’yi tercih ederken ülkelerinde onları etkileyen durum olup olmadığı sorulmuştur. Dört öğrenci savaş koşullarıyla Türkiye’yi tercih ederken bir öğrenci annesinin kaybının onu çok etkilediğini ve tedavisi Ankara’ya çok sık gelip gitmelerinden dolayı burada okumayı seçtiğini belirtmiştir.

“Suriye’de savaş başlayınca liseyi İstanbul Libya okulunda tamamladım. Askerlik yaşımız geldiği için bizi savaşa almak istiyorlardı, abime zor ulaştık bu sebeple artık dönemeyiz. Gelme şartlarımız biraz zordu, ülkeden kaçtık, iki kere ölümden döndüm şimdi gülüyorum ama o an bembeyazdım.”(Erkek, 23, Suriye)

“Suriye’de makine mühendisliği okuyordum. Sonra savaş başladı. Askerlik yaşım gelmişti ve ne olacağı belli değildi. Biz altı arkadaş Suriye’den çıkmaya karar verdik ve Türkiye’ye geldik. Önce Konya’ya sonra okul tercihleriyle Ankara’ya geldim.”(Erkek, 25, Suriye)

“Suriye’de eğitimi iyi buluyordum. Humus’ ta savaş başladı birçok akrabamızı kaybettik, artık güvenli değildi. Savaş olmasaydı Suriye’den çıkmazdık. Her şeyimizi kaybettik. Ailem Suudi Arabistan’a yerleşti. Sifirdan başladık. Arap ülkeleri tercih edebilirdim, Türkiye öncelikli tercihim değildi ama akrabalarımız Ankara’da yaşıyor diye burayı tercih ettim.”(Kadın, 24, Suriye)

“Libya’da savaş başladı okullar kapandı ve hayat durdu. Hocalarımız gitti. Önce Fas’ı tercih ettik vize alamadık. Arapça biliyorum bizim için orada yaşamak daha kolay olacaktı. Sonra Türkiye’ye geldik. Ankara’da okumamı kolay yaşanılacak bir yer olduğu için babam tercih etti.”(Erkek, 19, Libya)

“Annemi kaybettikten sonra Ankara’ya yerleştim. Babamla konuştum, değişmem lazım, ülkeyi değiştirmem lazım diye. Babam orada ne yapacaksın dedi çalışacağım ya da eğitim alacağım dedim, o da tamam dedi. Geldim Ankara’ya. Annemi burada tedavi ettirmiştik. Manevi olarak tercih ettim.” (Erkek, 35, Kuzey Irak)

Birinci bölüm ile ilgili son olarak öğrencilerin üniversite kaydı esnasında yaşadıkları tecrübeleri aktarmaları istenmiştir. Başvuru süreçleri kolay olsa da Türkiye'ye geldikten sonra yaşadıkları zorluklarda ortak görüşler dil yetersizliği ve bürokratik işlemler olduğu anlaşılmıştır.

“Kırgızistan'dan geldim. Aşamalar biraz zor oldu. Çünkü başka yerlere gönderiyorlardı bizi. İlk nüfus müdürlüğüne gönderiler. Oraya aslında ikamet aldıktan sonra gitmemiz lazımmış. Bizi Göç İdaresi yönlendirdi. Bize ikamet veren insanlar yani. Eğitim, kültür, akademik vesaire değil ama işte kayıt işlemleri zorladı.” (Erkek, 21, Kırgızistan)

“Ben ilk geldiğimde hiçbir şey bilmiyordum. Türkler İngilizce bilmiyor. Havalimanında hiç kimse İngilizce konuşmuyor. Bizi aldılar havalimanından yurtlara bıraktılar ama ondan sonra hiç kimse yardım etmedi. Nasıl kimlik çıkartacağım nasıl üniversiteye kayıt olacağım hiç bilmiyordum. Hiç kimse yardım etmedi. Bir Mısırlı arkadaşlarımızda vardı tanıştık. Sonra bir yardım ettik birbirimize.” (Kadın, 24, Mısır)

“Genel olarak bahsedeyim ilk geldiğim sabah en azından yol gösteren yardımcı olacak birileriyle karşılaşacağımı düşündüm. Sabah altıda yurda gittim. Direk yurdum çıktı sistemde. Belgeyi çıkarttım gittim. Beni yurda almadılar idare de memur yok diye. Ve hava gerçekten soğuktu. Dokuzda yurda alabiliyoruz dediler tabi üç saat ben hiçbir yeri bilmiyorum ve gerçekten en berbat üç saattir hayatım da geçirdiğim. Ziyaretçi odasında bekledim. Sonra idareye girdiğimde hemen belgeleri istedi işte öğrenci belgesi, emniyetten ikamet tezkeresi. Ben bilmiyorum emniyet nerde, okul nerede daha bilmiyorum ve üç saattir bekliyorum. Bir de yolculuktan geldim ve dinlenmek istiyorum. İşte hemen belgeleri istedi bende hiçbir şey bilmiyorum, isterseniz odayı verin biraz dinleneyim sonra çıkarım, gideyim belgeleri alayım. Hayır dedi sen valizleri burada bırakıp gidebilirsin o belgeleri almak için. Çıktım zaten ilk emniyeti söylediler ben de emniyete gittim. Sonra işte ilk yıl olduğu için emniyetten çıkmıyor dediler. Yanlış yönlendirdi yani. Sonra okula gittim. Burs aldığı kurum okula liste gönderiyor, bu kadar öğrenci size yerleşecek farklı bölümlerden diye. O liste de daha okula ulaşmamıştı. Bu yüzden size öğrenci belgeyi veremeyiz falan dediler. TÖMER'e gittim oradan almak kolaydı. Çünkü tüm öğrencilerin isimleri TÖMER'e gönderiliyor. Okul söyledi TÖMER'e git dedi aldım belgeyi ve yurda verdim. Ankara'da ilk günüm çok zordu. Sanırım her yerde evrak işlemleri öyle sıkıntılı geçiyor, kendi ülkemde de burada da. Bunu değiştirmek mümkün değil sadece karşıdaki insanı biraz anlayışlı, güler yüzlü, sevecen olsunlar yeter. İş hafifletsinler bu kadar her şeyi zorlamasınlar.” (Kadın, 25, Mısır)

“Olumsuz taraflar belge işleriyle ilgili oluyor. Belge toplama süreçleri veya idari süreçler biraz farklı işleyebiliyor. Oturma iznidir ya da üniversite kayıt, belge toplama bunlarda biraz zorluklar oluyor. Başvuru sürecinde Türkiye'ye geldikten sonra sıkıntı oldu. İlk geldiğimiz zaman bize söylenmişti bu belgeleri getirin diye. Getirmiştik söylenen belgeleri ama sadece resim yüzünden yurda girişimi yapamadım. Yeniden gidip resim çektirmek yeri bulmak zorunda kaldım ondan sonra kayıt yaptırabildim. Yerleştikten sonra

hayır yapamıyorduk. İlk önce fotoğraf çektireceksin. Bu aslında memurlara göre değişen bir durum. Ben rastladığım memura göre yani ben ilk önce ben resim getirdim ondan sonra kabul ettiler.”(Kadın, 24, Azerbaycan)

“Başvuru sürecim ve kayıt işlemlerimi hep aile dostumuzun yardımıyla yaptık. Dil yetersizliği o dönem problemdi.”(Erkek, 23, Suriye)

“Türkler İngilizce konuşmuyor. Tek sorun dil yetersizliği oldu o dönem. Kayıt işlemlerini arkadaşımın babası halletti.”(Erkek, 25, Suriye)

“Kayıt sürecinde yeni bir memur gelmişti okula, onun İngilizcesi iyi değildi. Tek sorun bu oldu.”(Erkek, 19, Dubai)

4.3. Türkiye’de Yaşam ve Eğitim Deneyimleri

Bu bölümde öğrencilerin Türkiye’ye ve aldıkları eğitime karşı bakış açılarını anlamak amaçlanmıştır. Türkiye’ye geldikten sonra yaşam tecrübeleri, memnuniyet dereceleri, kendilerini güvende hissedip hissetmedikleri ve aldıkları eğitimin ne anlam ifade ettiği sorulmuştur. Öğrenciler son iki yıldır Türkiye’nin pahalılaştığını vurgulamışlardır. Kendilerini güvende hissetme konusunda özellikle Ankara’nın bir öğrenci için daha rahat ve güvenli olduğu ortak sonuçtur. Eğitim kalitesi açısından özellikle okudukları okulları seçmiş oldukları için kariyerleri açısından faydasının çok olduğu ve aldıkları eğitimlerden mutlu olduklarını belirtmişlerdir. Eğitim aldıkları süre içerisinde özellikle Arap öğrencilerin çeşitli söylemlere maruz kaldıkları, öğrencilerin yaşadıkları olumsuzlukların sınırlardaki mevcut siyasi sorunlardan kaynaklandığı anlaşılmıştır. Bu noktada birkaç sonuç ortaya çıkmıştır. Arap öğrencilere önyargılı yaklaşılırken, Türk Cumhuriyetlerinden gelen öğrenciler ülkeden memnun ayrılmaktadır. Bir öğrenci yaşanan olumsuzlukların artık fazla hissedilmesinden şikâyetçi iken bir başka öğrenci Türkiye’de siyaset yapmanın demokratik olmayan sonuçlarından endişe duymuştur. Son olarak tatil zamanları ülkelerine gidebilme imkânları ve Türkiye’de kendi ülkelerinden gelen öğrencilerle iletişim kurabilme sıklıkları sorulmuştur.

Görüşülen 15 öğrenci son derece dışa dönük, iletişime çok açık ve hızlı sosyalleşebilen kişiler oldukları için sosyal medya aracılığı ile rahatlıkla buluşma imkânları olmuştur. Kendi ülkelerini ziyaret etme konusunda bir grup öğrencinin

gidiş-dönüş maliyetleri için tercih etmediği, savaş sebebiyle ülkelerine hiç gidemeyen öğrencilerin olduğu ve imkânları doğrultusunda ziyaret sağlayan öğrencilerin olduğu anlaşılmıştır.

Öğrencilere Türkiye’de yaşam koşulları nasıl buldukları sorulmuştur. Görüşülen tüm öğrencilerin ailesinden veya aldıkları burslar sebebiyle aylık düzenli gelirleri bulunmaktadır. İki belirgin özellik ortaya çıkmıştır. Görüşler şu şekildedir;

Yabancı öğrenciler ev kiralamakta zorlanmaktadırlar. Görüşler şu şekildedir:

“Yabancı öğrenci olduğum için biraz zorlandım, uzun süre ev araştırdım. Yabancı öğrencilere ev vermiyorlar veya öğrenciye ev vermiyorlar. Ev bulmak zor olsa da eve çıktım.” (Erkek, 23, Suriye)

“Türkiye’de en zoru ev bulmak. Ne kadar ödediğimiz değil ama öğrenci misin? Evet. O zaman vermiyoruz. Yabancı mısın? Evet, vermiyoruz. Suriyeli olduğumu öğrenince ev vermeyen oluyor ve bu esnada -Türkiye Cumhuriyeti kimlik kartını gösterdi ve zor durumda kaldığı zaman bu kimliği kullandığımı ifade etti- bunu demek istemiyorum ama ben yurtdışında yaşıyordum ben Türk’üm diyerek ev buluyorum.” (Erkek, 25, Suriye)

“Burada tek sıkıntı yabancı öğrencinin ev kiralaması. Tanıdığın varsa kolay oluyor. Kendi ülkemde çalıştığım firmadan ufak bir çevrem vardı. O bağlantılarla kendime 4 kefil abimizi buldum Türk. Sağ olsunlar ondan sonra işte ev kiraladık sıkıntı kalmadı. Çevre, arkadaş edin, emlakçı tanı o şekilde hallettik.” (Erkek, 35, Kuzey Irak)

“Ev tutmaya çalıştığım zaman iki yıl önce yabancılara vermiyoruz, direk söylediler. Yabancılar tutmaya çalıştığı zaman böyle yapıyorlar işte öyle anlayamayacağın şeyler oluyor. Göçmen olarak geldikleri zaman ne oluyor.” (Erkek, 35, Etiyopya)

Ülkenin ekonomik durumu - pahalılık öğrencilerin vurgu yaptığı bir diğer temadır. Görüşler şu şekildedir:

“Bu sene biraz hissettik, daha pahalı oldu ve fark ettik yani. Özellikle markette artık iki katı ödeme yapıyoruz.” (Kadın, 30, Mısır)

“Türkiye’de burslu okumadığım için biraz pahalı olabiliyor ve zorlanabiliyorum. Burada iş aramak daha zor. Bazen yetmeyebiliyor. Geldiğim ülke daha pahalı ama 2 yıldır burasıda pahalı olmaya başladı.” (Kadın, 24, Suriye)

“Türkiye’ye ilk geldiğimde çok pahalı değildi geçinebiliyorduk. Bu sene her şeye zam geldi ve dolar yükseldi. Bizim burs sabit kaldı yükselmedi. Özellikle yaz döneminde genelde yurtta kalıyoruz ve yemek çıkartmıyorlar nöbetçi yurt olduğu için. Her şey bize ait oluyor. Bu yüzden biraz zor oldu ve son sene de dediğim gibi her şeye zam gelince biraz zorlandım.” (Kadın, 25, Mısır)

“Düzenli bir burs aldığımız için yaşam koşulları ve maddi sıkıntı çekmiyoruz. Geldiğim yıllara göre şimdi artık alım gücü biraz daha azaldı. Buda herhalde ekonominin durumundan kaynaklanan bir şey. Kendi ülkeme göre daha pahalı özellikle ulaşımdır.” (Kadın, 24, Azerbaycan)

“Geldiğim memlekete göre kıyasladığımda Türkiye’de vergiler çok fazla. O yüzden burada yaşam biraz zor denilebilir.” (Erkek, 21, Kırgızistan)

“Bana biraz pahalı geldi çünkü ailem Suriye’de yaşıyor ve onlar Suriye parası ile çalışıyorlar. Suriye parasını dolara çeviriyorlar, bana dolar gönderiyorlar. Onlara pahalı bana ise ucuz geliyor. Mesela 100 dolar 500 TL bir şey yapıyor yani. Ekonomi ile ilgili her şey savaştan dolayı oluyor. Türkiye’ye ilk geldiğimde çok daha ucuzdu.” (Erkek, 25, Suriye)

“Dolar yükseldikten sonra benim için daha ucuz oldu çünkü ben ailemden dolar alıyorum. O yüzden daha ucuz geliyordu. Ama arkadaşlarım baya zorlanıyorlar fark ettim. Biz eskiden her hafta sonu dışarıya çıkıyorduk. Bu sene son zamanlarda yapamıyoruz. Hatta alışveriş yaparken de bu durumu fark ediyorum. Üç kat daha fazla ödeme yapıyoruz.” (Erkek, 21, Lübnan)

Türkiye’de/ Ankara’ da kendilerini güvende hissedip hissetmedikleri ve ayrımcılık ile ilgili sorular sorulmuştur. Kendilerini özellikle Ankara’da güvende hisseden ve kendini güvende hissetmeyen öğrencilerin görüşleri şu şekildedir;

Öğrencilerin kendilerini güvende hissetme algısı

“Kendimi Türkiye’de güvende hissediyorum. Burada birçok yeri gezdim hemen hemen 25 şehir, ama Ankara benim için en güzel, en güvenli şehir. İstanbul’da da çevrem var ama [orada] kendini güvende hissedemiyorsun, çok kalabalık bir şehir. Ne olacak belli olmuyor. Ama burada gittiğimiz, oturduğumuz yer belli; hiçbir sıkıntı yok.” (Erkek, 35, Kuzey Irak)

“Özellikle Ankara’da kendimi güvende hissediyorum. Mesela İstanbul’a gezmek için gittim ve gerçekten İstanbul’dan çok korkuyorum. Yabancılar çok fazla. Ankara’yı daha çok tercih ediyorum daha güvenli, daha sakin. Ankara [bana] evim gibi geliyor.”(Kadın, 30, Mısır)

“Kendimi güvende hissediyorum. Bir de benim Ankara’ya seçmem de başkent olduğu için özel bir korunmasının olmasının önemi var. Bu ailem için de önemliydi. İstanbul’da da üniversiteleri kazanmıştım ama İstanbul çok kalabalık olduğu için, ailem 17 yaşında çıkan birinin o kalabalığa düşmesini istemedi. Ankara daha düzenli daha sakin daha kolay bir şehir. O yüzden yaşamak da daha kolay. Mesela bir yere giderken ulaşım kolay. Bunlar bence düzenli yaşam için önemli bir faktör.”(Kadın, 18, Azerbaycan)

“Geldiğim yere baktığımda Türkiye daha güvenli bir ülke. Burada hiçbir problem yok. Korkmadan kalabiliyorsun; insanlar da çok bir şey demiyor. Vardır tabi ama bugüne kadar böyle bir şeyle hiç karşılaşmadım. Ankara, üniversite öğrencilerinin bir kenti olduğu için burası daha uygun ve daha korkmadan kalınabilecek bir şehir.”(Erkek, 21, Kırgızistan)

“Kendimi Ankara’da güvende hissediyorum. İstanbul’da hiç kendimi güvende hissetmiyorum. Çok yabancılar var ve çok kalabalık.”(Erkek, 19, Azerbaycan)

“Kendimi burada güvende hissetmiyorum. Çünkü çok polis var ve ben yabancıyım. Her zaman kimlik soruyorlar. Kimlik yok ise karakola gideceğiz diyorlar. Bir kere kavga ettim. Polislerle ilgili hem kendini güvende hissediyorum hem hissetmiyorum. Yani polis olmalı. Sadece ben yabancı olduğum için böyle bir durum oluyor olabilir. Ekiplerin tavırları kolluk kuvveti olarak iyi, asayiş olarak birazcık beni tedirgin ediyor.”(Erkek, 19, Libya)

“Ankara’daki güvenlik pek yüksek değil. Polis olarak bahsetmiyorum. Özel güvenlik olarak bahsediyorum. Mesela şuan Kızılay’a metro istasyonuna in güvenlik var ama Eryaman’da olmayabiliyor pek profesyonel değil. Türkiye’de 2010’dan sonra sürekli patlamalar olduğu için ben birazcık korktum. Kızılay’a gelmeyi artık çok tercih etmiyorum Kızılay’da patlama oldu. O yüzden Eryaman etrafında daha çok takılıyorum.”(Erkek, 21, Lübnan)

Öğrencilerin Türkiye’deki yaşam tecrübeleri üzerinden anlaşılacak istenen başka bir konu ise yaşadıkları bir ayrımcılık olup olmadığıdır. Öğrencilerin ortak görüşleri akademik ve kurumsal, pozitif ve toplumsal ayrımcılık olarak başlıklar halinde tema haline getirilmiştir.

Akademik ve Kurumsal Ayrımcılık

“Bir hocamız vardı, çok iyi sunum yaptım, çok iyi makale yazdım, sınıf arkadaşlarımın hepsi aynı şeyi söyledi. Türk arkadaşlarımdan daha iyi makale yazdım. Sonra bana ‘danışman olarak benimle çalışabilir misin?’ dedi. Tabi ki dedim hatta dilekçe verdim sonra cc verdi bana. Ben şaşırđım hatta konuşmak istedim belki yanlış yaptı. Benim Türk arkadaşım da var. Ona söyledim o çok ayrımcılık yaptı dedi.”(Kadın, 30, Mısır)

“Bir hastanede staj yaptım. Birlikte çalıştığım hocam. Bana, biz çalışmadan para alıyorsunuz, bizim hakkımız gidiyor ve bizim paralarımız sizlere gidiyor dedi. Staj hocam olduğu için baktım öylece. Yanlış anlama seninle alakası yok dedi ama bende Suriyeliyim ve rahatsız oldum.”(Kadın, 24, Suriye)

“Bir akademisyenden hiç beklemediğim bir durum oldu. Herkes kendini tanıtıyordu sınıfta. Sınıftakilerin hepsi Türk bir tek ben yabancıydım. Ben nereli olduğumu söyledikten sonra bir şeyler söylemeye başladı. Daha önce Arap öğrencilerim vardı çok tembellerdi. Ben bir yerden anlatıyordum onlar başka bir yerdeydi dedi. Sonra bir makale inceliyoruz bölümlerine falan ayırıyoruz. Makaleyi veriyorum onları önce İngilizceye çeviriyorlar sonra İngilizceden tekrar tahlil yaptıktan sonra Türkçeye çeviriyorlar bambaşka bir şey çıkıyor. Ben diyorum, benim Türkçem iyi ben anlarım derste sıkıntı yaşamayacağımı düşünüyorum dedim. Umarım öyledir dedi. Ben de bir kitap tavsiyesinde bulunur musunuz dersi benim için dedim. Ben sana bir kitap söylesem bile anlamazsın ve o benim prensibime aykırı bir şey dedi ve Allahtan sınıftaki arkadaşlar evet hocam eğer bir tavsiyeniz varsa bizde istiyoruz dedi. İşte ben söylemiyorum hem de senin için söylersem belki anlamazsın kendin git kütüphaneye araştı. Hangi dili kolaysa onu al oku dedi. Ama o kadar ağırdı sanki önyargıyla yaklaşıyordu bana. Hiç beni tanımadan böyle Arapların hepsi böyle, Arapların şöyle diye söyleyince bir de benim ilk dersti üzıldüm açıkçası.”(Kadın, 25, Mısır)

“Bizim ülkeye Türkiye’de Kürdistan diyorlar. Normalde ben Türkmen’im. Bir kurum memuru kayıt esnasında bana böyle baktı neden bu kelimeyi en başta yazdın dedi. Kürdistan kelimesini. Prosedür böyle dedim. Niye Irak’ı ilk başta yazmadın dedi. İngilizcesi Kurdistan Regional Government Iraq. Orada bir isimdir yani tersi olmaz orada memur benimle hassasiyete girmeye çalışıyor. Bir de ben ilk defa denk geliyorum bu şekilde.”(Erkek, 35, Kuzey Irak)

Pozitif Ayrımcılık

“Herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmadım aksine Türkçeyi bu kadar güzel konuştuğum için bana teşekkür edenler bile oldu. Türkiye-Azerbaycan kardeşliği gerçekten de lafta değil bunu gördüm. Şuana kadarki süreçte yabancısın, farklısın ya da bizden değilsin gibi şeyler görmedim. O yüzden şu ana kadar hiçbir yabancılık çekmedim, ayrımcılık da görmedim.” (Kadın, 18, Azerbaycan)

“Burada herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmadım, hayatta kalabilecek her şeyi yapıyorum yani problem yok. Gözüme bakıyorlar Çinli misin Japon musun böyle problemsiz şeyler var.”(Erkek, 21, Kırgızistan)

“Genellikle pozitif ayrımcılık diyebiliriz. Şu şekilde mesela yabancı öğrenci olduğumuz için ders gördüğümüz dönemde bile diğer öğrencilere göre yazdığımız makaleler daha yumuşak kriterlerden değerlendirildi veya girdiğimiz sınavlar bu şekilde diyebilirim. Özellikle ait olduğum ülke Azerbaycan olduğu. Ekstra bir de Azerbaycanlılar burada sevildiği için herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmadım kötü anlamda.”(Kadın, 24, Azerbaycan)

Toplumsal Ayrımcılık

“Toplu taşımada bir kadın telefonda Arapça konuşmama müdahale edip ben seni anlamıyorum neden Türkçe konuşmuyorsun dedi. Sıkıntı olmasın diye genelde bu tip durumlarda anlamıyormuş gibi yapıp gidiyorum. Yani Türkçe bilmiyormuş gibi yapıyorum. Başka bir gün kafede otururken bir erkek, ne kadar zamandır buradasın bir Türkçeyi öğrenemedin, utanmıyor musun dedi. Artık dayanamayıp sordum kaç dil biliyorsunuz diye ve sadece Türkçe bildiğini söyledi. Ben dört dil biliyorum dedim aslında bence ders olmuştur diye düşünüyorum”(Erkek, 23, Suriye)

“Şöyle bir şey yaşadım Kızılay'da Kürt bir aile yerde oturuyor, para istiyor insanlardan. Kâğıda ben Suriyeliyim para istiyorum yazmış. Tam hatırlamıyorum ama öyle bir şey yazıyordu. Yanına gittim sen nerelisin dedim. Kürtçe konuşmaya başladı. Suriyeli değiller. Oturdum o ablayla konuşmaya başladım. Şimdi medyada nasıl gösterilecek o kadın Suriyeli. Ne anlatılacak Suriyeliler sokaklarda para istiyorlar.”(Erkek, 25, Suriye)

“Bazen hastanelerde çalıştığım için şahsi olarak bana değil de benimle olan hastalara oluyordu. Mesela iki kadın vardı ve durumları çok kötüydü. Çalıştığım yer görevlendirdi hastaneye götürüyüm diye. Orada biliyorsun amcalar, teyzeler, gençler var. Hastanede beklerken orada oturan teyzeler bahsediyor hac'dan geldim falan diye. Bize bir göz attılar. Yanımdaki kadınlara baktılar. Sıra bekliyorduk. Sıraları geldi. Bizim doktorlara bak öncelik bunlara veriyor dediler. Allah'ın Suriye' sinden gelmiş diyorlar. Sonra teyzelere döndüm kulak misafiri oldum dedim. Sen Allah'ın evinden geldin değil mi? bir sürü vatandaş var değişik ülkelerden orada ırk ayrımı yaptın mı dedim. Orada Allah'ın evindeyiz dedi. Dedim sonuçta doktorun yapacağı bir şey yok. Düğmeye basıyorsun sıra geliyor. Yanlış yapıyorlar. Bazen bu durumlarla karşılaşıyoruz.”(Erkek, 35, Kuzey Irak)

“İnsanlar yavaş yavaş yabancılardan rahatsız olmaya başladı. Özellikle Suriye krizinden sonra oldu. Gereksiz şeyler konuşuluyor. Bunlar her zaman, her yerde olmaya başladılar falan diyebiliyorlar. O konuda bozukluk var yani bir yabancı olarak artık rahatsızlık vermeye başlıyor. Benden değil ama arkadaşlarımdan sık sık duyduğum şeyler var. Otobüslerde falan oluyor. Direkt yaşadığım çocuklarımla beraber dondurma yiyip giderken amca bir şeyler söylüyor, bunlar her yerlerde. Birisi bir kötü şey yapıyorsa bütün

yabancılar etkileniyor. Özellikle teyzeler, amcalar falan oralarda sıkıntı oluyor. Herkesten duyabiliyoruz. Son iki yıl içinde olmaya daha sık olmaya başladı, bu yıl daha kötüleşti. Ben direkt kendimi huzursuz hissetmedim ama arkadaşlardan falan duyduğumuz zaman güvende hissetmiyoruz. Yani birisinin bana saldıracağını zannetmiyorum ama kötü şey söylediği zaman çok üzüleceksin.”(Erkek, 35, Etiyopya)

“Ürdünlü bir arkadaşımın sesli bir şekilde Arapça konuştuğumuz için müdahaleler oldu. İleri seviyesinde siz pissiniz, her yerdesiniz gibi tepkilerle bağırmaya başladı bulunduğumuz yerde insanlar. Güvenlik vardı dayak yemekten kurtulduk. Genelde laf sokuyorlardı. Beni anlayabileceğini düşündüğüm insanlara nasıl bu hale geldiğimizi, savaşın nasıl olduğunu anlatıyordum.”(Kadın, 24, Suriye)

“Bazı Türkler Arapları sevmiyor. Ben de Arap’ım. Özellikle Suriye olayından sonra Araplara baya ön yargı oluştu. Mesela bir seferinde otogardaydım. Annemle konuşuyordum. Beni Suriyeli zannettiler Arapça konuşuyordum çünkü. Siz ne yapıyorsunuz burada, kendi ülkenize gidin gibi bir şeyler söylediler. Ben de karşılık vermedim, konuşmadım.”(Kadın, 25, Mısır)

Öğrencilerin Türkiye’de eğitim almanın iyi veya kötü yanlarının neler olduğu sorulmuştur. Daha anlaşılabilir olması için burada buldukları süre boyunca güven duygularını etkileyen olumlu-olumsuz durumların anlatılması istenerek sorular desteklenmiştir.

Farklı kültürleri tanıma ve yeni arkadaşlıklar edinmenin öğrenciler üzerinde güven duygularını artırıcı etkisinin olduğu anlaşılmıştır. Görüşler şu şekildedir:

“Burada öğrenci olmanın iyi yönü tecrübe edinmiş olmak. Kültürünüzü öğrenmekten çok memnunum. Yöresel kültür ve şivelerine çok meraklıyım. Ege ve Karadeniz yörelerinin şivelerini bile anlayabiliyorum.”(Erkek, 23, Suriye)

“Türkiye genel olarak güzel bir tecrübe olacak. Yeni arkadaşlar, farklı kültürler. Burada her ülkeden tanıdığım var.”(Erkek, 25, Suriye)

“Burada öğrenci olma tecrübesi çok güzel, yabancı kültürlerle tanıştım.”(Kadın, 30, Mısır)

“Yabancı öğrenci olmanın çok avantajı var. Burada farklı ülkelerden arkadaşlıklar ediniyorsun. Her yabancı kişi bir kültür taşıyor, sen onunla bir arkadaşlık kuruyorsun ve sanki ülkesine gitmiş gibi oluyorsun.”(Kadın, 25, Mısır)

“Türkiye’nin güzel tarafı şu.. Kültürel anlamda tutucu diyebileceğim bir ülke. Onun için aile ilişkileri falan benim de bildiğim gibi daha güçlü. O konularda çok seviyorum ben aile arasında bulunan ilişkileri.”(Erkek, 35, Etiyopya)

“Kültürlerimin çok yakın ve dillerimiz neredeyse aynı. Bu benim için iyi bir şey.”(Erkek, 19, Azerbaycan)

“Kültürel anlamda burada gelişeceğimi düşünüyorum eğitim aldığım süreçte. Ufak da olsa kültürel anlamda kültürel benzerliklerimizde var.”(Erkek, 19, Libya)

Gönüllü Faaliyetler Bulunmak

“Mezuniyete yakın bir zamanda bazı kurumlarda gönüllü katılımcı olarak çalıştım. Kendimi iyi hissettiren durumlardan biri budur. İstanbul’da insani yardım kuruluşlarında maddi durumu olmayan ailelere yardımlar yaparak gönüllü çalışmalarda faaliyet gösterdim. Ankara’da ise arkadaşlarımla aramızda ihtiyaç sahiplerine yardım toplayıp giyim ve gıda yardımları da yaptık küçük çaplı olarak.” (Erkek, 23, Suriye)

“2- 3 yıldır gönüllü olarak çalışıyorum. Yani mülteci ile ilgili çok yer var. Saha çalışanları ile çıkıyorum tercüme yapıyorum. Gittiğimiz yerlerde evler eski. Bir oda başka hiçbir şey yok mültecilere. Orada ne yemek var ne duş var ne banyo var. Nasıl geçiniyorsunuz diye soruyorduk yardım etmek için. Destek olmak için her gün böyle değişik değişik sıkıntılar görüyordum. Zaten o sıkıntıları görünce insan kendi sıkıntısını unutup. Benim sıkıntım hiç yok diyorsun. Sakat, bombadan gitmiş bir kol gördük yani bir hastalığa yakalanmak üzere. Oturma izni yok, izin çıkartmaya çalışıyoruz hastaneye gittiğinde kayıt yapamıyorlar. Hiçbir doktorlar müdahale yapamıyor. Belge götürmesi gerekiyor. Ondan sonra kendimize şükrediyoruz.”(Erkek, 35, Kuzey Irak)

Önyargı

“Ufkun baya genişliyor. Mısır’da başka bir şey görmüyordum. Buraya geldikten sonra ufku daha çok açıldı. Mesela Mısır’da Afrika ülkeleri çok gelişmeyen bir toplum diye standart bir bilgi vardı. Burada daha çok bilgi edindikten sonra gayet medeni ve çok zeki insanlar olduklarını anladım. Afrikalılar gerçekten yetenekli kişiler. Böyle önyargım yıkıldı yani. Artık hiçbir millete karşı ön yargım yok. O ülkenin insanları tanıdıktan sonra bir bilgi ya da bir hüküm verebilirim.”(Kadın, 25, Mısır)

“Farklı ülkelerden arkadaşlarım oldu. Önceden sadece kendi memleketinden olan insanları tanır ve başka insanlarla iletişim kurmaktan kaçınırdım. O bizden farklıdır, onunla konuşmayayım diye düşünürdüm. Önyargularım olurdu. Türkiye’de ön yargılardan kurtulmayı öğrendim. Bu açıdan iyi oldu.

Şimdi o şekilde düşünmüyorum aksine yabancı olduğumu öğrenince daha çok konuşmaya ve yardımcı olmaya başladım.”(Kadın, 24, Azerbaycan)

Kişisel Gelişim

“Kendi başıma olduğum için sorumluluğu üstlenebiliyorum. Nasıl anlatayım sorumluluk alıyorum artık. Ailemin yanında her şeyi bırakıyordum. Dert yok tasa yok hiçbir şey yok burada her şeyi kendim düşünüyorum.”(Kadın, 25, Mısır)

“Türkiye’de eğitim almanın sadece diploma olmadığını düşünüyorum. Burada okurken kendi başıma yaşamayı, yalnız bir şeyler yapabilmeyi öğrendim. Mesela belgelerle ilgili ya da idari işlemler doğru gitmediğinde peşinden kendim koşmayı öğrendim.”(Kadın, 24, Azerbaycan)

“Özgüvenli biri oluyorum. Kendi sorumluluğumu biliyorum. Mesela en basiti bir şey alırken bile kendim karar veriyorum. Çünkü yaşımızın öyle bir dönemindeyiz ki burada yurdun içinde bulaşık, çamaşır yıkama her şeyi kendin yapıyorsun. Yani sadece eğitim değil hayatın farklı koşullarını görebiliyorsun. Mesela kendi ülkemde her şeyi ailem yapıyor ama burada bir sorun çıktığında kendi sorunum olduğu için kendi başıma oluyorum ve kendi başıma yapmaya çalışıyorum. Karakterim, yaşantım, gelecek planlarım ve kendimi tanıma anlamında da bir şeyler katıyor.”(Kadın, 18, Azerbaycan)

“Mutluyum büyüyorum. Değişiyor düşünce yapım. Şimdi düşününce daha iyi anlıyorum. Çok ciddiydim. Aklıma geleni yapmadan rahat duramazdım önce yapmam gerekiyor sonra rahatlardım. Şimdi ama her şey insan için. Yani kendimi rahat hissediyorum. Yani ciddiyetlerimin bazıları gitti.”(Erkek, 27, Afganistan)

“Ben artık daha sorumluluk sahibi biri oldum ders çalışıyorum. Çünkü benim hedefim var. Bütçemi nasıl ayarlayabilirim onu öğrendim. Ailem ayda bir kere gönderiyor. O yüzden bir ay boyunca verilen parayla yaşamam lazım. Alışverişi, ev temizliğini ben yapıyorum. Yemek yapmayı öğrendim. Kimseden destek almadan karar verebiliyorum artık. İlk geldiğim zaman ne yapacağımı bilemiyordum her zaman annemi arıyordum. Artık destek almadan kendim daha rahat yapabiliyorum.”(Erkek, 21, Lübnan)

Türkiye’de aldıkları eğitimin öğrenciler için ne anlam ifade ettiği ile ilgili görüşleri; Kariyer ve eğitim başlıkları ile görüşleri aktarılmıştır.

Kariyer

“Diyet yazarken, yemek kültürleri ve beslenme alışkanlıklarının farklı olmasından dolayı ve bizim burada bunları öğrenmiş olmamız çok yönlü fayda

sağlıyor. Artık Türklerin yemek kültürünü biliyorum ve diyet listesi çıkarırken hem Araplara hem Türklere rahatlıkla yazabilirim.”(Kadın, 24, Suriye)

“Yüksek lisans bölümümden dolayı Türkçe okumak büyük avantaj oldu benim için. Tamamen kaynakları Türkçe bulmak ve okumak, tezimi Türkçe yazmak alanda ilerlememi sağlayacak. Bu yönde kendimi ayrıcalıklı buluyorum. Kendi ülkemdeki arkadaşımınla karşılaştırma yapıyoruz. O bana anlatıyor hiçbir faydası yok yani sadece kadroya girmek için bir akademisyen olmak ve sadece evrak üzerinde yüksek lisans yapmış gibi görünmek için faydalı oluyor. Onun dışında bir şeyler öğrenemiyor.”(Kadın, 25, Mısır)

“Akademisyenler çok iyiydi, akademisyenlik alanından öte ilişkiler de iyiydi. Doktora seviyesinde zaten genelde öyle oluyor. Doktora seviyesinde eğitim almanın büyük anlamı var bizim ülkemiz için. Ülkeme döndüğüm zaman faydası olacak. Genelde çoğu üniversitelerde doktora seviyesinde akademisyenler olmayabiliyor. Yeni üniversitelerde hiç olmayabiliyor. Yani en fazla yüksek lisans eğitimi alıp ders veriyorlar. Doktora bitirdiğini öğrendikleri zaman herkes seni bulmaya çalışıyor.”(Erkek, 35, Etiyopya)

“Burada eğitim almak benim temel taşım. Karakterimi burada oturtuyorum. Hayalim olan bölümü okuyorum. Hocalarımız çok eğitilmiş ve kaliteli. Üniversitemden dolayı staj ve meslek kapıları daha çok açılacaktır. O yüzden burada olmaktan mutluyum.”(Erkek, 19, Azerbaycan)

Eğitim Kalitesi

“Türkiye’de eğitim kapasitesini yüksek buluyorum. Suriye’den daha iyi ve burada okumayı tercih ettim. Sistem değişik. Notlarım düşüktü ilk dönem, düşük olmasına rağmen sisteme alıştım ve bölüm üçüncüsü olarak mezun oldum.”(Erkek, 23, Suriye)

“Şimdi lisans okusam daha iyi anlatabilirdim. Yüksek lisans olduğu için çok okula gitmiyordum. Haftada iki, üç kere en fazla okula gidiyordum. Sadece dinliyorsun dersi, bir konu hakkında tartışıyorsun sonra sunum veriyorsun. O yüzden bu eğitim bana çok fazla şey katmadı yalan söyleyemem. Sadece Osmanlı dönemiyle ilgili bir şey okudum o çok iyiydi. Kadın hareketleri, kurtuluş hareketleri falan. Türkiye’de onu sevdim ama onun dışında başka bir şey yok. Çünkü hepsini biliyordum.”(Kadın, 30, Mısır)

“Eğitim açısından istediğim alanda en azından daha fazla araştırma yapma imkânı kazandım. Farklı kitapları okuma imkânım oldu. Kendi ülkemde olsaydım belki de bu şekilde araştırma yapma imkânım olmayacaktı. Çünkü kaynak eksikliği var alanımda. Burada kaynaklar daha fazla olduğu için ve hocalarında bilgilerinden faydalanma imkânımız olduğu için daha iyi şekilde anlayabildiğimi düşünüyorum.”(Kadın, 24, Azerbaycan)

“Eğitimin iyi olduğunu düşünüyorum. Dünya standartlarına uygun ve iyi üniversiteler var. Geldiğim ülke ile kıyaslanamaz.”(Erkek, 19, Libya)

“Lisans eğitimi almak daha önemli. Yüksek lisans ve sonrasına önem verilse bile bence lisans daha önemli. Yüksek lisans pekiştirdiğin bir alan. O yüzden lisans eğitimi daha iyi olan okul tercih ettim. Sözü geçen bir üniversite. Köklü bir üniversite olması durumu daha güzel yapıyor. Dünya sıralamasında. İlk önce Türkiye'nin genelinde en iyi üniversiteleri ve bu üniversitelerin en iyi ekonomi bölümü hangisinde olduğunu araştırdım. Şimdi eğitim alıyorum ve tüm hocalarımız hem eğitim hem özel konularda bize çok yardımcı oluyor. Çok memnunum.”(Kadın, 18, Azerbaycan)

“Burada eğitim almak çok iyi. Kaliteli akademisyenler var ve daha güzel öğretiyorlar. Üniversitenin ismi var o açıdan burayı bitirirsem benim için Avrupa'ya veya Amerika'ya gittiğimde kapılar bana daha kolay açılacak.”(Erkek, 21, Kırgızistan)

4.4. Öğrencilerin Mezuniyet sonrası Gelecek ile ilgili Beklentileri ve Kariyer Hedefleri

Bu bölümde öğrencilere eğitimlerini tamamladıktan sonra gelecek ile ilgili planlarını anlamak için sorular sorulmuştur. Mezuniyet sonrası öğrenciler gitmek mi yoksa kalmak mı istiyorlar, üçüncü bir ülke planları var mı, var ise hangi şartlardan dolayı gitmek istiyorlar, Türkiye’de eğitim almak isteyen öğrencilere ne gibi tavsiyelerde bulunuyorlar gibi sorular yöneltilmiştir. Görüşme yapılan öğrencilerin bir tanesi dışında diğer on dört öğrencinin Türkiye’de kalma niyetleri bulunmadığı ortaya çıkmıştır. Kalmak isteyen öğrencinin görüşü Türkiye’de kalmak teması altında özellikle yalnız bırakılmıştır. Diğer on dört öğrencinin eğitim sonrası gelecek ile ilgili planlamalar yaparken kendi ülkelerine dönmeye istekli ve Türkiye’de kalma kararlarının yalnızca tecrübe edinmek için olabileceği anlaşılmıştır. Ülkelerine dönmeyi düşünen öğrenciler kendi ülkesine dönmek teması altında yer almaktadır. Tecrübe edinmek isteyen ve alternatif ülke arayışında olan öğrencilerin görüşleri Türkiye’de çalışmak ve/veya başka ülkeye gitmek teması altında aktarılmıştır. Öğrenciler eğitim açısından memnun ayrılırken, tercih etmek isteyen öğrencilere büyük oranda olumlu tavsiyelerde bulunmuşlardır.

Türkiye’de Kalmak

“Tamamıyla burada kalmayı düşünüyorum. Burada daha rahat hissediyorum. Belki insanların düşünceleri farklıdır ama bana toplum ve düşünce olarak yakın geldi. Kültürel anlamda da yakınız. Hani orada da

yaşama ihtimalim var zaten ailem orada ama burada kalmayı daha çok istiyorum. İlk sebebi doktora eğitimi almak istemem, ondan sonrada zaten bu şekilde burada kalıp akademisyenliğe devam etmek istiyorum ve burada kendimi geliştirme imkânlarımın daha fazla olduğunu düşünüyorum.”(Kadın, 24, Azerbaycan)

Kendi Ülkesine Dönmek

Öğrencilerin ülkelerine dönme niyetlerinde aile özlemi yaşadıkları, ülkelerine bağlılıkları geldikleri ülkelerin siyasi istikrarı sağlaması ve Türkiye’de ekonomik olarak zorlanacaklarını düşündükleri için tercih etmek istemedikleri anlaşılmıştır. Görüşler şu şekildedir;

“Ben doktora yapmak istiyordum. Başvuru yapmıştım ama o sırada tezim bitmediği için mezun olamadım ve kazanamamış oldum. Burada kalmayı düşünmüyorum artık. Ailemden ayrı ne zamana kadar başka bir ülkede yaşayacağım. Benim anne baba yaşlı olduğu için gelmek istemiyorlar.”(Kadın, 30, Mısır)

“Aslında bu konuda kafam karışık. Kalmak isterim ama artık çok yoruldum kendimi zorlamam diyorum. Kalırsam iş bulmaya çalışacağım, eve çıkmak isteyeceğim kendi masraflarım olacak. Burada yaşayıp ailemden destek almak biraz tuhaf geliyor bana. Gidip Mısır’a çalışmak daha iyi olacak. Burada olsam ihtiyaçlarımı karşılamak için hem yabancı ülkede olup çalışacağım aynı zamanda ailemden destek alacağım, garip.”(Kadın, 25, Mısır)

“Burada kalmayı düşünüyordum. Üniversitelerde akademisyenlik yapmak için kalmayı düşünüyordum. Ama ben bu imkânı bulamadım. Türkiye’de kazandığın para o kadar fazla olmuyor. Ya ticarete girmen lazım ya da ülkeye dönüp daha fazla iş yapman gerekiyor. Ülkemde çok fazla fırsatım var. Oradaki politika sıkıntılar çözülmeye başladı. Mesela eskiden üniversitelerde gidip ne istiyorsan konuşamazdın, devlete karşı bir şey diyemezdin. Şimdi daha rahat olduğu için ülkeme döneceğim. Burada kalmayı düşünmüyorum.”(Erkek, 35, Etiyopya)

“Kendi ülkeme dönme isteğim ilk sırada. Belki iş teklifi gelirse değerlendiririm daha sonra yüksek lisans yaparım ya da hemen yüksek lisans yaparım onu daha oturtmadım. Ama çalışmak için önce ülkeme dönerim. Benim burada çektiğim eziyet, derslere verdiğim efor, bu kadar planlama ve kendi kariyer hedeflerime uygun bir şey olursa ülkemde kalmayı tercih ederim. Türkiye’de çalışmak ve yaşamak ikinci tercihim olur. Kendi ülkeme çok bağlıyım. O yüzden de burada öğrendiklerimle kendi ülkeme hizmet etmeyi bir borç gibi hissediyorum. Azerbaycan ekonomisine faydalı olabilecek vatandaş olabileceğimi düşünüyorum. Bunu yapabilirsem ne mutlu bana.”(Kadın, 18, Azerbaycan)

“Mezun olduktan sonra Afganistan'a döneceğim. Afganistan'dan gelip Avrupa'ya gitmek isteyen da var ama benim fikrim öyle değil. Çünkü kendi sevdiğilerim var orada onlarla yaşamak bana çok güzel geliyor. Burada eğitim aldıktan sonra oraya hizmet etmem gerekiyor, onlarla birlikte yaşamam gerekiyor ve sevdiğilerimle yaşamayı tercih ediyorum.”(Erkek, 27, Afganistan)

Türkiye’de Çalışmak veya Başka Bir Ülkeye Gitmek

Görüşler Türkiye’de kalma kararlarının kısa süreli olduğu yönündedir. Türkiye’de kısa süreli kalma isteklerinin ardında yatan temel motivasyonun ise tecrübe edinmek olduğu ortaya çıkmıştır. Öğrenciler edinilen tecrübeyi başka bir ülkede kalıcı olarak yerleşmek için kullanmak istediklerini belirtmişlerdir.

“Tecrübe kazanmak istiyorum. Uluslararası bağlantısı olan firmalarda bir süre çalışmak istiyorum. Dil avantajını kullanmak ve uluslararası sistemleri öğrenmek istiyorum. Biraz bekleyip kendi planlarımı yapmak ve piyasayı öğrenmek istiyorum.”(Erkek, 23, Suriye)

“Mezun olduktan sonra benim bir hedefim var. Türkiye’de dört yıl kaldım bir yıl daha kaldığımda benim vatandaşlığa başvurmak için hakkım olacak. Türkiye’de bir yıl daha kalmam gerekiyor. Vatandaşlık almak istiyorum. O yüzden mezun olduktan sonra burada çalışacağım. Bir yıl boyunca daha sonra yurtdışına çıkacağım pilotaj eğitimi almak istiyorum.”(Erkek, 21, Lübnan)

“Burada iş bulursam havacılık sektöründe kalmayı düşünüyorum. Tecrübe kazanmak istiyorum. Türkiye’de birçok havayolu firması var. Oralarda bir şeyler görmek, tecrübe edinip gitmek istiyorum Aslında daha iyi bir iş olursa kalırım yoksa Kanada’ya gideceğim. Kanada’da akrabam var ve orası gerçekten diplomaya ve emeğe hakkını veren bir ülke. Çok kolay kendime birikim yapabilirim.”(Erkek, 35, Kuzey Irak)

“Proje bazlı olarak tecrübe edinmek için kalmayı düşünüyorum.”(Erkek, 19, Azerbaycan)

Görüşme yapılan öğrencilerin bir kısmı eğitim ve iş açısından daha fazla kazanç sağlayabileceklerini düşündükleri için alternatif ülkeler tercih ettikleri anlaşılmıştır. Gitmek istedikleri ülke ve hedeflerini şu şekilde ifade etmişlerdir;

“Eğer iş bulamazsam yani Türkiye olmazsa ilk tercih edeceğim ülkeler İsviçre ve Londra. İkisinin de işletme eğitimime katkısı olabileceğini düşünüyorum.”(Erkek, 23, Suriye)

“Ben Amerika’da iş fırsatı buldum. Yani okul bittikten sonra gideceğim bu sebeple şimdiden vize ile ilgili işleri halledeceğim. Yarım dönemim kaldı bir sene denemez hatta 3 dersim kaldı. Şöyle bir şey de var aklımda Türkiye’de yüksek lisans yapmakta var.”(Erkek, 25, Suriye)

“Birkaç yıl önce Türkiye’de yaşamak daha kolaydı. Ama şuanda Araplara veya Suriyelilere karşı görüşler değişti. Önyargıları arttı. O yüzden uzun ömürlü yaşamak biraz zor gibi diyor. Genelde hastanelere başvurduğum ve hiç dönüş alamadım. Kendi ülkemde yaşamadığım için nerde kaldığım çok fark etmiyor. Yaşayacağım ülkeyi kaliteli ve İngilizce eğitimle devam edebileceğim bir ülke istiyorum.”(Kadın, 24, Suriye)

“Kanada’ da yaşamak istiyorum. Çünkü Kanada’yı seviyorum. İlkokulu orada okudum ve 4 yıl orada yaşadım. Türkiye’de işlerden az para kazanılıyor. Kanada’ da hastaneler ve eğitim ücretsiz. Mutlu olacağım bir yer.”(Erkek, 19, Libya)

“Mesleğimi her yerde yapabilirim. Ama ben işin üretim kısmında olmak istiyorum. Yüksek lisans ve doktora için Avrupa veya Asya ülkelerinden birine gideceğim. Yavaş yavaş ilerlemek istiyorum. ABD’ de çalışmayı düşünüyorum. Amerika halkının tembel olduğunu düşünüyorum. Dışarıdan da çok göç alıyorlar bunu değerlendirmek istiyorum. Hayat standartları, teknolojik yatırımları ve araştırma alanları çok iyi.”(Erkek, 19, Azerbaycan)

Sürelî Çalışma İzni

“Burada kalma kararımı hiçbir şey etkilemez. İki yıllık iş garantim olsa da dönmeyi düşünüyorum.”(Kadın, 30, Mısır)

“İki yıllık iş garantisi olursa çalışmak isterdim. Çünkü doktora hazırlık aşaması olduğu için burada giderlerimi karşılamak için olabilirdi.”(Kadın, 24, Azerbaycan)

“2 yıllık bir iş teklifi olursa sadece 2 yıllık süreç içinde kalabilirim. Genel çerçevede biraz arkadaşlarıma ve ortama alışmış olmaktan dolayı olabilir. Önemli olan kariyer hedeflerim.”(Kadın, 18, Azerbaycan)

“2 yıllık bir iş garantim olsa da burada kalmayı düşünmüyorum. Babamın kendi işleri olduğu için kalmam. Yani böyle bir şey olsa yüksek lisans yaparken ancak çalışırım.”(Erkek, 21, Kırgızistan)

“Bir projede bana yer verilirse seve seve kalmayı isterim. Ama proje süresi kadar olabilir.”(Erkek, 19, Azerbaycan)

“2 yıllık iş imkânının olması beni biraz havalandırır ve hoşuma gider. Fakat sabit durmayacağım yalnızca o süre içinde Türkiye’de kalabilirim.”(Erkek, 19, Dubai)

“Benim tecrübem yok. Tecrübem olmadığı için iş başvurularıma olumsuz dönüşler oldu. 2 yıllık bir iş imkânım olursa bir hayat kurar ve yaşadım. Türkiye’nin bu tip kolaylıklar sunması beni rahat hissettirir ve burada kalma kararımnda etkili olur.”(Erkek, 19, Libya)

“Burada 2 yıllık bir iş fırsatı olsa alacağım maaşa göre karar verebilirim. Rahat bir hayat yaşayabilir miyim bu önemli? Yaşayabilir miyim? Çünkü 25 yaşındayım. Şuan çalışıyorum ve ailemden alıyorum ancak yetiyor. Çalıştığım zaman ailemden istememem gerekir.”(Erkek, 25, Suriye)

Öğrencilerin Tavsiyeleri

Uluslararası öğrencilerin eğitim almayı isteyen öğrencileri yönlendirme açısından ülkeden memnun ayrılımlarının önemi büyüktür (Li ve Kaye, 1998). Eğitim süreçlerindeki, ülkenin toplumsal imajı ve eğitim aldıkları yükseköğrenim kurumlarından memnuniyet dereceleri öğrencilerin arasında uzun vadeli en etkin pazarlama stratejisini üretmektedir (Arambewela, Hall ve Zuhair, 2006). Uluslararası öğrencilerin talepleri karşılanamadığında göç planlarını yaparken eğitim aldıkları ülkeyi tercih etmeyerek ülkelerine geri dönmek isteyeceklerdir ve eğitim almak isteyen öğrencileri uyaracaklardır (Macready ve Tucker, 2012). Bu bağlamda öğrencilerin görüşleri önemli bir yere sahiptir. Görüşülen öğrenciler özellikle dil öğrenimi konusunda gelecek öğrencilerin mutlaka Türkçe öğrenmeleri gerektiği üzerinde durmuştur. Bölgesel yakınlık sebebiyle kültürel açıdan alışma sürecinin kısa olması öğrencilerin bir diğer tavsiye sebebini oluşturmuştur. Eğitim kalitesinden memnun kalan öğrenciler çoğunlukta memnun olmayan öğrencilerin eğitim aldıkları üniversiteleri öğrencilere ticari bakmaları sebebiyle tavsiye etmeyecekleri anlaşılmıştır. Son olarak ülkenin ekonomik- siyasi durumu, insanların açık fikirli olmaması ve yaşanan toplumsal ayrımcılık öğrencilerin Türkiye’yi tavsiye etmeme konularını oluşturmaktadır.

Çalışmanın sonuç bölümüne geçmeden önce gerçekleştirilen mülakat görüşmelerinden çıkan temalar Tablo 7’de bir bütün olarak verilmiştir. 3 bölüme

ayrılan tablo öğrencilerin Türkiye’yi tercih noktasında çekim merkezi haline getiren; edindikleri tecrübeler ve yaşadıkları olumsuzluklar sonrası Türkiye’den gitmelerine sebep olan faktörleri göstermektedir. Bölgesel olarak yakın olması, dil, din kültür, akrabalık ilişkileri, Türk hocalarla temas kurmaları, eğitim kalitesi, güven algıları, kişisel gelişimlerine katkı sağlamaları Türkiye için çekici etmenler olarak sıralanmaktadır. OECD 2011 tarihli raporuna göre eğitim dili, eğitim/yaşam maliyeti, göç politikaları ülkeye çekme nedenleri olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada ise Türkiye’nin çekici olmasının en temel sebebi bölgesel ve dini yakınlıktır. Anlaşılacak istenen konu öğrencilerin Türkiye’ye bakış açıları ve mezuniyet sonrası kalma niyetleri olduğu için bulgulara göre iş bulmakta zorlanan öğrencilerin buradan gitme isteği bir itici etmen olarak değerlendirilmektedir. Öğrenciler yeteri kadar gelir sağlayamadıklarını düşündüklerin gelişmiş ülkelere gitme fırsatlarını değerlendirmek için araştırmalar yapmışken bu durumda Türkiye için itici bir faktör olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Bir başka ifadeyle öğrencilerin eğitim sonrası kalma kararlarında hedef ülke olmadığı kalıcı olarak Türkiye’ye göç etme niyetlerinin olmadığı anlaşılmıştır.

Tablo 7: Yabancı Öğrencileri Türkiye'ye Çeken ve Türkiye'den İten Faktörler

	Türkiye'yi Tercih Sebepleri	Türkiye'de Yaşam ve Eğitim Deneyimleri	Mezuniyet Sonrası Kariyer ve Göç
Öğrencileri Türkiye'ye Çeken Etmenler (+)	Kültürel Sebepler	Eğitim Kalitesi Algısı	Gelişmiş Bir Ülkeye Gitme Fırsatı
	Dil ve Din Yakınlığı	Güvenlik Algısı	Eğitim Olanakları
	Akrabalık İlişkileri ve Köken	Ayrımcılık Pozitif	
	Arkadaş Tavsiyesi	Farklı Kültürler Tanıma ve Yeni Arkadaşlıklar	
	Türk Okullarında Eğitim ve Türk Hocalarla Temas	Gönüllü Faaliyetler	
		Önyargı	
	Kişisel Gelişim		
		Kariyer	
Öğrencileri Türkiye'den İten Etmenler (-)	Çevresel Etmenler	Konaklama Zorlukları	İş Fırsatlarının Azlığı
		Ülkenin Ekonomik Durumu	Türkiye'nin Hedef Ülke Olmaması
		Ayrımcılık Akademik/Kurumsal/Toplumsal	

SONUÇ

Türkiye’de okumayı tercih etmiş 15 yabancı öğrenci ile görüşmeler yapılmıştır. Yapılan görüşmeler ile Türkiye’yi tercih etme nedenleri, eğitim aldıkları süre boyunca eğitim ve yaşam tecrübeleri ve mezuniyetten sonra gelecek beklentileri, kariyer ve göç niyetleri anlaşılmasına çalışılmıştır.

Öğrencilerin tecrübelerini hedef ve gelecek beklentilerini anlayabilmek için demografik bilgiler dâhil dört ayrı bölümde sorular yöneltilmiştir. Birinci bölüm görüşme yapılan öğrencileri tanıma amaçlı sorular içermektedir. İkinci bölüm; Türkiye’yi tercih etme aşamaları ve kayıt süreçlerini üçüncü bölüm; Türkiye’de yaşam koşullarını nasıl bulduklarını anlamak ve eğitim tecrübeleri, dördüncü ve son bölümde ise mezuniyet sonrası planlarını anlamak üzere sorular yöneltilmiştir. Bu sorular ışığında bakış açıları anlamaya çalışılmıştır ve Türkiye’yi tavsiye etmek konusunda düşüncelerinin paylaşılması istenmiştir.

Tüm çalışma bulguları; Demografik bilgiler, Türkiye’yi tercih etme nedenleri, Türkiye’de yaşam ve eğitim deneyimleri, öğrencilerin mezuniyet sonrası gelecek ile ilgili beklentileri ve kariyer hedefleri olmak üzere toplam dört başlıkta raporlanmıştır. Görüşülen 15 öğrenci geldikleri ülkelere göre gruplandırılmamıştır. Temalar öğrencilerin verdikleri ortak cevaplar üzerine çıkarılmıştır.

Görüşmeler Türk Cumhuriyetlerinden, Orta Doğu’dan ve Afrika’dan eğitim almak için Türkiye’ye gelmiş öğrencilerden oluşmaktadır. Verilen cevaplar ışığında Türkiye’yi tercih etme aşamasında öğrenciler için Müslüman bir ülke olması sebebiyle kendileri ve aileleri için önemli bir rol oynamıştır. Kültür, dil, din yakınlığı bir grup öğrenci için ortak sonuçları oluşturmuştur. Çıkan sonuca göre Türkiye; Türk Cumhuriyetleri ve Arap ülkelerine konumu sebebiyle bölgesel olarak avantajlı konumdadır. Bu durumu fırsata çevirerek, öğrenci akışını hızlandırıp merkezi bir özellik olma fırsatı yakalayabilmesi mümkün olacaktır (Gündüz, 2012, s.84).

Bununla birlikte akraba, arkadaş tavsiyesi Türkiye’de eğitim alma motivasyonlarını etkileyen bir diğer sonuçtur. Öğrencilerin kendi ülkelerinde kurs, vakıf vb. ortamlarda temas kurdukları Türk eğitimciler ve/ veya gittikleri Türk eğitim kurumlarının olması öğrencileri burada eğitim alma konusunda etkilemiştir. Daha önce Türkiye’nin eğitim kalitesi ve burs imkânlarından haberdar olmamış öğrenciler için Türk eğitimcilerle temas kurmuş olmaları etkili bir sonuçtur. Fakat birçok öğrenci için etnik köken ve bölgesel yakınlık nedeniyle tercih edilmiş olsa da Türkiye hakkında eğitim ve burs imkânlarından haberdar olmayan öğrenciler için bilgilendirme noktasında eksiklikler olduğu anlaşılmaktadır.

Türkiye’yi tercih etme aşamasında kendi ülkelerinde yaşadıkları siyasal istikrarsızlık, vize işlemlerinin kolaylığı, ülkeye manevi yakınlıkları öğrenciler için etkili olduğu anlaşılmıştır.

Öğrencilerin kayıt süreçleri ile ilgili düşüncelerinin paylaşılması istenmiştir. Sistem üzerinden başvuru süreçleri kolay olsa da, Türkiye’ ye geldikten sonra dil yetersizliği ve bürokratik işlemlerin kendilerini zorladığı anlaşılmıştır. Doğru yönlendirmelerinin kurumlar arası yapılamadığından bahsetmişlerdir. Türkiye’de ve/veya kurumlarda birçok kişinin İngilizce bilmemeleri sorun yaşama noktasında dikkat çekicidir.

Öğrencilerin Türkiye’de kaldıkları süre boyunca yaşam deneyimleri ve eğitimlerinden memnuniyet derecelerinin aktarılması istenmiştir. Kendilerini güvende hissedip hissetmedikleri, aldıkları eğitimlerin onlar için ne ifade ettiği daha açık anlaşılabilmesi için sorular alt başlıklarla desteklenmiştir. Öğrencilerin ailelerinden gelen ve burs imkânları sebebiyle aylık düzenli bir gelirleri bulunmaktadır.

Yaşam koşullarını ile ilgili düşüncelerin aktarılması istenen öğrencilerin en fazla yaşadıkları iki durum ortaya çıkmıştır. Bu noktada birinci dikkat çeken tema kaldıkları yurtlarla ilgili sorun yaşamamalarına rağmen öğrencilerin ev kiralama konusunda son derece memnuniyetsiz olmalarıdır. Özellikle kendi ülkelerinde

yaşadıkları siyasal istikrarsızlık sebebiyle Türkiye'ye gelmek zorunda kalmış bir öğrencinin, aldıkları Türkiye Cumhuriyeti kimliğini kullanarak ev kiralayabildiğini aktarmış olması ilginç bir sonuçtur. İkinci tema ise öğrencilerin; ülkenin ekonomik durumunun alım güçlerine yansımalarıdır. Bu durumu özellikle son iki yıldır fiyatlardan fazlaca hissettiklerini belirtmişlerdir.

Öğrencilere kendilerini ne kadar güvende hissettikleri sorulmuştur. Özellikle kendilerini Ankara' da güvende hissettikleri anlaşılmıştır. Başkent olması sebebiyle sıkı güvenlik önlemleri ve daha düzenli olmasından dolayı öğrencilerin kendilerini evlerinde hissetmelerini sağladığı anlaşılmıştır. Öğrencilerin kendini güvende hissetmeme vurgusu güvenlik güçleri ile ilgilidir. Bir öğrenci için yabancı olmasından dolayı çok fazla kimlik kontrolüne takılması başka bir öğrenci ise; özel güvenliklerin az ve iyi eğitim almamış olmalarından dolayı tedirgin olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Öğrencilerin ayrımcılık konusunda düşüncelerinin aktarılması istenmiştir. Paylaştıkları görüşler; akademik ve kurumsal ayrımcılık, pozitif ayrımcılık ve toplumsal ayrımcılık temaları altında açıklanmıştır. Akademik ve kurumsal açıdan öğrencilerin ders esnasında, staj yaparken ve kurum personellerinin ayrımcı dil kullanımları öğrencileri son derece rahatsız eden bir konu olduğu anlaşılmıştır. Pozitif ayrımcılık teması altında; öğrencilerin Türk Cumhuriyetlerinden gelmiş olması ve kardeşlik açılımı toplumsal ve akademik ortamda kolaylık yaşamalarına sebep olduğu ortaya çıkmıştır. Toplumsal ayrımcılık; mevcut toplumsal hayatın sıradanlığı içinde (toplu taşıma, kafe, park, hastane) özellikle Arap kökenli öğrencilerin ayrımcı dile maruz kaldığı görülmektedir. Bir araştırmacı olarak bu vurguyu yapmış olmaktan rahatsız olsam da, saha çalışmaları esnasında aynı söylemlere maruz kalmak Türkiyeli olmam açısından son derece üzücü bir durumdur. Bu bağlamda Arap kökenli öğrencilerin her ortamda çeşitli sorunlara maruz kalabildiği ve Türk Cumhuriyetlerinden gelen öğrencilerin Türk misafirperverliğinden memnun olmaları bir ironi oluşturmuştur. Ek olarak; Öğrenciler Türkiye'de kalma kararlarının önyargılardan dolayı artık mümkün

olmadığını belirtmişlerdir. Bu sebeple önemle değerlendirilmesi gereken sorunlardan sayılabilir.

Türkiye’de eğitim almanın iyi ve kötü yanları sorulmuştur. Güven duygularını etkileyecek olumlu-olumsuz yönlerinde daha net anlaşılabilmesi için alt başlıklarla desteklenmiştir. Temalar, farklı kültürler tanıma ve yeni arkadaşlıklar, gönüllü faaliyetlerde yer alma, ön yargılarından kurtulma, kişisel gelişim ve sorumluluk alabilme şeklinde oluşturulmuştur. Öğrencilerin yeni arkadaşlıklar edinme konusunda kendilerini daha iyi hissettikleri anlaşılmıştır. Farklı ülke vatandaşlarının, kendi yaşadıkları toplumda kalıplaşmış önyargılarının buraya geldiklerinde yanlış olduğunu anlayarak temelde iyi insanlar olduklarını öğrenmelerinin önemi sıklıkla vurgulanmıştır. Tek başına sorumluluk almanın kendilerini tanıma noktasında fırsat olarak gördükleri ortaya çıkmıştır.

Türkiye’de öğrencilerin aldıkları eğitimin kendileri için ne ifade ettiği anlaşılmaya çalışılmış temalar eğitimin kalitesi ve kariyer başlıklı temalar ile görüşlere yer verilmiştir. Eğitim kalitesi açısından görüşülen öğrenciler üniversite ve bölüm seçimlerini yaparken gerekli araştırmalar sonrası eğitim almaya karar verdiklerini belirtmişlerdir. Bu sebeple okudukları okulların başarı sıralamaları ve aldıkları eğitimlerden son derece memnun oldukları anlaşılmıştır. Kendi ülkeleriyle kıyasladıklarında daha fazla araştırma yapabilme imkânı bulan öğrenciler standartlara uygun eğitim aldıklarını ifade etmişlerdir. Kariyer açısından öğrenciler; Türkiye’de bilgiye ulaşma konusunda kaynak erişiminin, mesleki yeterlilikler için öneminden bahsetmişlerdir. Eğitim aldıkları üniversitelerin başarı sıralamasının yüksek olması ve uluslararası platformda tanınmış olması gittikleri ülkelerde öğrenciler için iş bulma anlamında avantaj sağlayacağını düşündükleri anlaşılmıştır.

Son bölümde öğrencilerin mezuniyet sonrası gelecek ile ilgili beklentileri, kariyer ve göç niyetlerini anlamaya yönelik sorular yöneltilmiştir. Gelecekle ilgili planlar yapan öğrencilerin Türkiye’de kalmak, ülkelerine dönmek veya tercih ettikleri başka bir ülke olup olmadığı; ülke değiştirmek istiyorlarsa yaşamak istedikleri ülkeleri seçerken ne tür özellikleri ön planda tuttukları anlaşılacak

istenmiştir. Bir diğer önemli konu ise süreli çalışma iznine öğrencilerin bakış açılarıdır. Ek olarak öğrencilerden eğitim görmek için Türkiye'yi tavsiye etme konusunda görüş ve önerilerde bulunması istenmiştir.

Mezuniyet sonrası Türkiye'de akademik kariyer yapmak isteyen bir öğrenci dışında diğer tüm öğrencilerin kalmak istemedikleri anlaşılmıştır. Kendi ülkelerine dönmek, Türkiye'de çalışmak veya başka bir ülkeye gitmek isteyen öğrenciler olarak iki tema halinde ve alt temalarla açıklanmaya çalışılmıştır.

Kendi ülkelerine dönmek isteklerinde birkaç ortak sonuç çıkmıştır. Çıkan temalar; aile özlemi, Türkiye'de yeterli iş imkânı bulamama ve kendi ülkelerine hizmet etme konusunda istekli öğrencilerden oluşmaktadır.

Türkiye'de çalışmak isteyen öğrencilerin temel amacı bir süre tecrübe edinip piyasa koşullarını öğrenmek istemeleridir. Aynı zamanda dil avantajlarını da fırsata çevirmek niyetlerindedirler. Bu sebeple öğrenciler tecrübe edinip fırsatları değerlendirdikten sonra daha iyi bir eğitim ve/veya iyi iş imkânlarını değerlendirmek için; İsveç, İngiltere, Kanada ve Amerika gibi gelişmiş ülkelere gitme eğilimi gösterdikleri anlaşılmıştır. Bu bağlamda öğrenciler Türkiye'de iş bulmanın zor olduğunu, buldukları işlerin ise ücretlerinin yaşam için yeterli olmayacağını düşündükleri için kalıcı göç kararlarına sıcak bakmadıklarını belirtmişlerdir.

Tercih etmek istedikleri ülkelerin; daha kaliteli eğitim, ülkelerin gelişmişlik seviyeleri ve iş fırsatlarının fazla olması öğrencilerin seçimlerinde etkili olduğu anlaşılmıştır. Bir başka açıdan öğrenciler tarafından vurgu yapılan iki konu bulunmaktadır. Birincisi son dönem Arap asıllı vatandaşlara olan önyargının artmasından dolayı uzun süreli kalmanın artık mümkün olmadığı algısıdır. İkincisi ise Türkiye'nin demokratik görünümünün öğrencilere endişe verdiği anlaşılmıştır.

Hükümet tarafından süreli çalışma izni ile istihdam olanakları sunulduğunda öğrencilerin Türkiye'de kalıcı olarak kalma kararlarını değiştirme isteklerinin olup olmadığı sorulmuştur. Yukarıda belirtildiği gibi öğrencilerden sadece biri kariyer hedefleri için Türkiye'de kalmayı istemektedir. Diğer öğrencilerin süreli çalışma

iznini olsa dahi sadece verilen süre kadar çalışmak istedikleri anlaşılmıştır. Öğrenciler ülkenin çalışma şartlarından ve düşük kazançla çalışmak istememelerinden dolayı olumlu görüş bildirmemişlerdir. Ortak bir görüş olarak süreli çalışma izni boyunca ailelerinden yardım almayacak şekilde; konaklama gibi masraflarının hükümet tarafından desteklenmesinin karar verme açısından olumlu sonuçlar yaratacağını ifade etmişlerdir. Bununla birlikte öğrenciler işlerini daha kolay halletmeyi istemekte, bürokratik işlemlerin kolay ve anlaşılabilir düzeye getirilmesini talep etmektedir.

Temel sorunun eğitim sonrası öğrencilerin kariyer planlamalarında Türkiye'yi süreli olarak kalmak istedikleri ve bir başka ülkeye geçebilmek için basamak olarak gördükleri anlaşılmıştır. Öğrenciler iş tecrübesi konusunda kendilerine zemin hazırladıktan sonra, ekonomik anlamda standartlarının yükselmesine neden olacak ülkeleri tercih etmek istediklerini belirtmişlerdir. Uzun vadede öğrencilerin Türkiye'de kalma kararlarında gerekli staj, iş imkânları ve öğrenci taleplerine uygun politikalar düzenlenerek öğrencilerin kalıcı göç niyetlerini yönlendirmek gerekmektedir. Bu durum nitelikli iş gücü kazanımı açısından önemli olacaktır.

Görüşmelerden sonra öğrencilerden Türkiye'yi eğitim için tercih etmek isteyen öğrencilere tavsiyelerde bulunulması istenmiştir. Bu soru ile anlaşılacak istenen asıl amaç öğrencilerin ülkeden memnun ayrılıp, ayrılmadıklarıdır.

Birinci olarak öğrencilerin konuşmaların başından itibaren önemli konulardan biri dil öğrenimidir. Bu sebeple gelmeden önce mutlaka işlerini halledebilecek kadar Türkçe öğrenmelerinin zorluk çekmemeleri için önemli olduğunu belirtmişlerdir. İkinci olarak öğrenciler için Ankara' da okumanın kolaylığı olmuştur. Üçüncü tavsiye ise Türkiye'ye gelmek isteyen öğrencilerin mutlaka üniversite, üniversitenin başarı sıralaması ve bölüm hakkında araştırma yapmaları gerektiğidir. Araştırmadan alınan eğitimin boşa geçirilmiş zaman olduğunu belirtmişlerdir. Dördüncü olarak; Arap öğrencilere karşı daha anlayışlı olunması gerekliliğini ifade ederken son olarak

başka bir öğrenci Türkiye’de eğitim süreleri boyunca ülkenin siyaseti hakkında kesinlikle yorum yapılmaması gerektiği konusunda uyarıda bulunmuştur.

Genel olarak yabancı öğrencilerin hareketliliği ülkeler açısından önem taşımaktadır. Uluslararası öğrenciler eğitim alma tercihlerini belirlerken kalkınmış ülkeleri seçme eğiliminde olmalarına rağmen, Türkiye bölgesel avantajlarını kullanarak öğrencilerin talep ettiği ülke olma yolunda olduğu anlaşılmıştır. Kültür, dil, din ve kökensel yakınlıklar öğrencileri çekme faktörü olarak rol oynamakla birlikte mezuniyet sonrası kariyer beklentilerini karşılayamayan öğrenciler daha iyi imkânlar sunan ülkeleri tercih etme eğilimindedirler. Bu durumun ülke açısından bir itme faktörü olduğu söylenebilir. Kalkınmış ekonomiler nitelikli işgücünü ülkelerinde istihdam etme anlamında; öğrencilerin bakış açılarını anlayarak eğitim politikalarını geliştirmektedirler. Bu sebeple öğrencilerin beklentilerini anlamaya çalışmak Türkiye için önemli bir veri oluşturmaktadır. Araştırma motivasyonunu uluslararası öğrencilerin Türkiye'deki eğitim deneyimlerine verdikleri anlam veya önemi, bu deneyimin kendi ülkelerinde, Türkiye'de veya bir üçüncü ülkede istihdam edilebilirlik potansiyeli açısından nasıl değerlendirdikleri ve bununla ilgili, eğer varsa, ne tür endişeler yaşadıkları sorulardan almıştır. Yapılan çalışmada öğrencilerin yaşam kalitesini artırma, yüksek gelir beklentisi ve iş imkânlarıyla ilgili çeşitli fırsat arayışlarına girdikleri anlaşılmaktadır. Türkiye eğitim için tercih edilmesine rağmen öğrenciler için iş imkânı yaratamamıştır.

Çalışmaya göre; veriler öğrenci hareketliliğinde son on yılda artış gösterse de yapılan eğitim yatırımlarının istihdam süreçlerinde karşılık görmediği söylenebilmektedir. Sonuç olarak Türkiye uluslararası öğrenciler için hedef bir ülke olma özelliği taşımadığı anlaşılmaktadır.

Bu çalışmada vakıf üniversiteleri ulaşabileceğimiz öğrenci profiline göre seçilmiştir. Gelecekteki çalışmalarda Ankara’daki diğer vakıf üniversitelerinin de dâhil edilerek yapılması nitelikli işgücü kazanımı açısından farklı sonuçlara ulaşılabilmesi mümkündür.

XXXXXS
GCPS

KAYNAKÇA

- UNESCO Institute for Statistics. (2011). *Global Education Digest 2011 Comparing Education Statistics Across the World*. Montreal, Quebec: UNESCO Institute for Statistics.
- Açıklan, A., Demirel, Ö., & Önsoy, R. (1996). *Türkiye’de Yüksek Öğrenim gören Türk Cumhuriyetleri Öğrencilerinin Sorunları*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Albert, H., & Hazen, H. (2005). “There are always two voices...”: International Students' Intentions to Stay in the United States or Return to their Home Countries. *International Migration*, 43(3).
- Aliyev, R., & Ögülmüş, S. (2015). Türkiye’deki Yabancı Uyraklı Öğrencilerin Kültürlerarası Etkileşim Algısının İncelenmesi. *21. Yüzyılda Eğitim Ve Toplum Eğitim Bilimleri Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(12), 49-71.
- Arambewela, R., Hall, J., & Zuhair, S. (2006). Postgraduate International Students from Asia: Factors Influencing. *Journal of Marketing for Higher Education*, 15(2), 105-127.
- Artan, G., Usta, G., Özmen, E., & Xian. (2018, Ekim 5). *İpek Yolu Projesi Türkiye’de Çinli Öğrenci Sayısını Uçurdu*. Ağustos 15, 2020 tarihinde Hürriyet Gazetesi: <https://www.hurriyet.com.tr/yerel-haberler/istanbul/merkez/ipek-yolu-projesi-turkiyede-cinli-ogrenci-sayi-40977317> adresinden alındı
- Arthur, N., & Flynn, S. (2011, Kasım 2). Career development influences of international Students Who Pursue Permanent Immigration to Canada. *Int J Educ Vocat Guidance*, 11, 221-237.

- Arthur, N., & Flynn, S. (2013). International Students' Views of Transition to Employment and Immigration. *The Canadian Journal of Career Development, 12*(1).
- Australian Education International (AEI). (2013). *International Student Survey 2012: overview report*. Sydney: East Sydney, New South Wales: Australian Education International (AEI), 2013.
- Bakanlığı, Kalkınma. (2015). *Yükseköğretimin Uluslararasılaşması Çerçevesinde Türk Üniversitelerinin Uluslararası Öğrenciler İçin Çekim Merkezi Haline Getirilmesi*. Araştırma Projesi Raporu, Kalkınma Bakanlığı, Ankara.
- Bazarbayeva, L. (2018). *Türkiye'nin Uluslararası Öğrenci Politikası [online]*. Temmuz 9, 2020 tarihinde Uluslararası Öğrenci Dernekleri Federasyonu: <https://www.undef.org.tr/media/academic/pdf/2ae7baa7fe0f4a96b3ce0f1e08781ca0.pdf> adresinden alındı
- Bhandari, R., Belyavina, R., & Gutierrez, R. (2011). *Student Mobility and the Internationalization of Higher Education: National Policies and Strategies from Six World Regions (A Project Atlas Report)*. New York.
- Bijwaard, G., & Wang, Q. (2016, Ocak 25). Return Migration of Foreign Students. *European Journal of Population, 32*, 31-54.
- Büyüköztürk, Ş. (2020). *Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı İstatistik, Araştırma Deseni SPSS Uygulamaları ve Yorum*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Can, N. (1996). Türkiye'de Yüksek Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Sorunları ve Örgütsel Yapı. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1*(7).

- Cevher, E. (2016). Yükseköğretimde Uluslararası Öğrenci Hareketliliği ve Memnuniyeti. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 7(22), 337-349.
- Charmaz, K. (2011). Grounded Theory Methods in Social Justice Research. N. K. Lincoln (Dü.) içinde, *The Sage handbook of qualitative research* (Cilt 4, s. 359-380). Sage.
- Çetinsaya, G. (2014). *Büyüme, Kalite, Uluslararasılaşma: Türkiye Yükseköğretimi İçin Bir Yol Haritası*. Yükseköğretim Kurulu.
- Çöllü, E. F., & Öztürk, Y. E. (2009). Türk Cumhuriyetleri, türk ve akraba topluluklarından Türkiye'ye yükseköğrenim görmek amacıyla gelen öğrencilerin uyum ve iletişim sorunları (Konya Selçuk Üniversitesi örneği). *Journal of Azerbaijani Studies*, 12(1-2), 223-239.
- Ding, X. (2016). Exploring the Experiences of International Students in China. *Journal of Studies in International Education*, 20(4), 319-338.
- Galletta, Anne. (2012). *Mastering the Semi-structured Interview and Beyond: From Research Design to Analysis and Publication*. içinde New York: New York University Press.
- Generosa, A., Molano, W., Stokes, F., & Schulze, H. (2013). *The Satisfaction of International Students in New Zealand Universities and ITPS*. The Ministry of Education, Wellington.
- Gözler, K. (2019, Aralık 7). *Üniversitelerde Yabancı Öğrenci Sayısı Sorunu: Akademinin Değersizleşmesi Üzerine Makaleme İkinci Ek*. Temmuz 17, 2020 tarihinde Türk Anayasa Hukuku Sitesi: <http://www.anayasa.gen.tr/yabanci-ogrenci.htm> adresinden alındı

- Guo, Y., & Guo, S. (2017). Internationalization of Canadian higher education: discrepancies between policies and international student experiences. *Studies in Higher Education*, 42(5), 851-868.
- Gündüz, O. (2012). *Uluslararası Yabancı Öğrencilerin Türkiye' de Eğitim Görme Beklentileri ve Kariyer Hedefleri*. T.C Başbakanlık. Ankara: Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı.
- Kelly, S. E. (2010). Qualitative Interviewing Techniques and Styles. *In The SAGE Handbook of Qualitative Methods in Health Research* (s. 307-327). içinde Londra.
- Kelo, M., Teichler, U., & Wächter, B. (2006). *Student Mobility in European Higher Education*. Bonn: Lemmens.
- Kıroğlu, K., Kesten, A., & Elma, C. (2010, Aralık). Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Lisans Öğrencilerinin Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Sorunları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 26-39.
- Kondakçı, Y. (2011). Student mobility reviewed: attraction and satisfaction of international students in Turkey. *High Educ*, 62, 573.
- Levent, F., & Karaevli, Ö. (2013). Uluslararası öğrencilerin eğitime yönelik politikalar ve Türkiye için öneriler. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 38, 97-117.
- Li, R. Y., & Kaye, M. (1998). Understanding Overseas Students' Concerns and Problems. *Journal of Higher Education Policy and Management*, 20(1), 41-50.
- Macready, C., & Tucker, C. (2012). Who goes where and why: An overview and analysis of global educational mobility. *Journal of International Students*, 2(1), 123-125.

- Mai, L.-W. (2005). A Comparative Study Between UK and US: The Student Satisfaction in Higher Education and its Influential Factors. *Journal of Marketing Management*, 21(7-8), 859-878.
- Marshall, C., & Rossman, G. B. (2014). *Designing Qualitative Research*. New York: Sage.
- Mazzarol, T., & Soutar, G. (2002). "Push-pull" Factors Influencing International Student Destination Choice. *International Journal of Educational Management*, 16(2), 82-90.
- McMahon, M. E. (1992). Higher education in a world market. An historical look at the global context of international study. *Higher Education*, 24(4), 465-482.
- Merriam, S. B. (2015). *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Musaoğlu, B. (2016, Nisan). Türkiye'de Öğrenim Gören Uluslararası Öğrencilerin Entegrasyon Süreci. *Türk Dünyası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 12-24.
- OECD. (2013). *Education at Glance 2013: OECD Indicators*. Paris: OECD.
- OECD. (2019). *Education at a Glance 2019: OECD Indicators*. Paris: OECD Publishing.
- Opdenakker, R. (2006). Advantages and Disadvantages of Four Interview Techniques in Qualitative Research [44 paragraphs]. *Forum Qualitative Sozialforschung / Forum: Qualitative Social Research*(7), Md.11.

- Özçetin, S. (2013). *Yükseköğretim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Sosyal Uyumlarını Etkileyen Etmenler*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Ankara.
- Özdemir Güneli, M. (2019, Aralık 11). *En çok yabancı öğrenci Anadolu'da*. Temmuz 28, 2020 tarihinde <https://www.milliyet.com.tr/gundem/en-cok-yabanci-ogrenci-anadoluda-6098254> adresinden alındı
- Özoğlu, M., Gür, B. S., & Coşkun, İ. (2012). *Küresel Eğilimler Işığında Türkiye'de Uluslararası Öğrenciler*. Ankara: SETA Yayınları.
- Özoğlu, M., Gür, B. S., & Coşkun, İ. (2015). Factors influencing international students' choice to study in Turkey and challenges they experience in Turkey. *Research in Comparative and International Education*, 10(2), 223-237.
- Paksoy, H., Paksoy, S., & Özçalıcı, M. (2012). Türkiye'de Yüksek Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Sosyal Sorunları: Gap Bölgesi Üniversiteleri Örneği. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 85-94.
- Park, E. (2009). Analysis of Korean Students' International Mobility by 2-D Model: Driving Force Factor and Directional Factor. *Higher Education*, 57(6), 741-755.
- Pusser, B., & Turner, J. (2004). Student Mobility: Changing Patterns Challenging Policymakers. *Change: The Magazine of Higher Learning*, 36(2), 36-43.
- Radmard, S. (2017). Türk Üniversitelerindeki Uluslararası Öğrencilerin Yükseköğretim Taleplerini Etkileyen Etkenlerin İncelenmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 7(1), 67-77.

- Sağırlı, M. (2017). Eğitimin Kúreselleşmesi. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 0(53), 423-475.
- Shen, Y.-J., & Herr , E. (2004). Career Placement Concerns of International Graduate Students: A Qualitative Study. *Journal of Career Development volume, 31*, 15-29.
- Shields, R., & Edwards, R. M. (2010). Student Mobility and Emerging Hubs in Global Higher Education. *Higher Education, Policy, and the Global Competition Phenomenon* (s. 235-248). içinde Palgrave Macmillan, New York.
- Snodin, N. (2019). Mobility Experiences of İnternational Students in Thai Higher Education. *International Journal of Educational Management*, 33(7), 1653-1669.
- Sungur, M. A., Şahin, M., Can, G., Şahin, M. F., Duman, K., Pektaş, B., et al. (2016). Dúzce Üníversitesinde Yúseköđrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Yaşam Doyumları ve Sosyal Uyumlarını Etkileyen Faktörler. *Dúzce Üníversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 101-109.
- Şahin, M., & Demirtaş, H. (2014). Üníversitelerde Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Akademik Başarı Dúzeyleri, Yaşadıkları Sorunlar Ve Çözüm Önerileri. *DergiPark*, 44(204), 88-113.
- Şeremet, M. (2015). Türkiye ve İngiltere Yúseköđretimindeki. *Yúseköđretim ve Bilim Dergisi Uluslararasılaşma Politikalarına Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım*, 5(1), 27-31.
- Şimşek, B., & Bakır, S. (2016). Uluslararası Öğrenci Hareketliliği Ve Atatürk Üníversitesinin Uluslararasılaşma Süreci. *Atatürk Üníversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*(55), 509-542.

- Taş, U., & Yenilmez, F. (2008). Türkiye' de Eğitimin Kalkınma Üzerindeki Rolü ve Eğitim Yatırımlarının Geri Dönüş Oranı. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 155-186.
- Wen, W., Chen, L., Bai, Y., & Cao, H.-s. (2013). A comparative study of international students' experiences and satisfaction in Beijing. *Social Sciences of Beijing*(2), 63-70.
- Wu, C., & Wilkes, R. (2017, Mart). International students' post-graduation migration plans and the search for home. *Geoforum*, 80, 123-132.
- Yardımcıoğlu, F., Beşel, F., & Savaşan, F. (2017). Uluslararası Öğrencilerin Sosyo-Ekonomik Problemleri ve Çözüm Önerileri (Sakarya Üniversitesi Örneği). *Akademik İncelemeler Dergisi*, 12(1), 203-254.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, E., & Köksal, H. (2017, Aralık). Yabancı Uyruklu Üniversite Öğrencilerinin Gözüyle Türkiye. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 297-323.
- YÖK. (2017). *Yükseköğretim Kurumu*. Temmuz 08, 2020 tarihinde <https://istatistik.yok.gov.tr/> adresinden alındı
- YÖK. (2019, Ocak). *Türkiye Yükseköğretim Sistemi*. Temmuz 28, 2020 tarihinde Yükseköğretim Kurumu: https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/2019/Higher_Education_in_Turkey_2019_tr.pdf adresinden alındı
- Yükseköğretim Kurulu. (2019). *Türkiye Yükseköğretim Sistemi*. Temmuz 28, 2020 tarihinde

file:///C:/Users/Asus/Desktop/Higher_Education_in_Turkey_2019_tr.pdf
adresinden alındı

Ziguras, C., & Law, S. F. (2006, 08 22). Recruiting international students as skilled migrants: the global 'skills race' as viewed from Australia and Malaysia. *Globalisation, Societies and Education*, 4(1), 59-76.

XXXXXS
GCPS

EKLER

EK-1 GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Sayın Katılımcı,

Bu çalışma, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tezli Uygulamalı İktisat Yüksek Lisans öğrencisi Emine Özden Çermik tarafından yürütülmektedir. Çalışmanın amacı, Türkiye’de eğitim almayı tercih etmiş yabancı öğrencilerin kariyer/yaşam hedefleriyle kalıcı göç niyetlerini araştırmaktır. Bununla bağlantılı olarak yabancı öğrencilerin Türkiye’yi eğitim için tercih etme sebepleri, Türkiye’deki eğitim süreçleri ve mezuniyet sonrası kariyer beklentileriyle ilgili bilgi toplanacaktır.

Çalışma boyunca dolduracağınız formlar, çalışmanın amacına hizmet edecek şekilde seçilmiş ve genel olarak kişisel rahatsızlık vermeyeceği öngörülen sorular içermektedir. Ancak, çalışma sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden ötürü kendinizi rahatsız hissederseniz araştırmayı yarıda bırakmakta serbestsiniz. Bunun için herhangi bir hak kaybına uğramayacaksınız. Böyle bir durumda uygulayıcıya araştırmadan çekilmek istediğinizi söylemeniz yeterlidir. Çalışma sonunda, araştırma ile ilgili sorularınızı isterseniz alabiliyor olacaksınız.

Ayrıca, eğer isterseniz, sağladığınız bilgileri özetleyen kişisel bir doküman, veri analizi bittikten sonra bu e- posta adresine yollanacaktır. Bu çalışmaya katıldığınız için şimdiden teşekkür ederiz. Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak için İktisat Bölümü Yüksek Lisans tez öğrencisi Emine Özden Çermik ile iletişim kurabilirsiniz (E-posta: emineozdencermik@gmail.com).

FORMU DOLDURUP İMZALADIKTAN SONRA TESLİM EDİNİZ.

EK-2 YARI YAPILANDIRILMIŞ MÜLAKAT FORMU**YABANCI ÖĞRENCİLERİN TÜRKİYE'Yİ TERCİH ETME NEDENLERİ,
GELECEKLE İLGİLİ KARIYER BEKLENTİLERİ VE GÖÇ NİYETLERİ
ÜZERİNE NİTEL BİR ÇALIŞMA****GENEL BİLGİLER**

Teşekkür Araştırmacı İsim Soyadı Amaç Bilgi Gizliliği Süre Ses kaydı Onay	
Görüşme Tarihi:	

KİŞİSEL BİLGİLER

Ad Soyadınız: Telefon: E-posta: Uyruğunuz: Yaş: Cinsiyet: Eğitim Durumu: Anadil: Bilinen Diğer Diller:	
--	--

AİLE VE KONAKLAMA BİLGİLERİ

Anne / Baba

Kardeş var mı?

- Türkiye’ de eğiti almayı düşünür mü?
Türkiye’ye Geliş Tarihi
Burs ya da benzer bir destek alınıyor mu?
- Konaklama, Eğitim
- Alınan burs var ise kaynak hangi ülke?

MÜLAKAT SORULARI

A. Türkiye’ye Gelişle İlgili Sorular

1. Türkiye’de eğitim almak sizin tercihiniz miydi?
 - a. Herhangi bir değişim programı ile mi?
 - b. Başvuru ve kabul sürecinde zorluk yaşadınız mı? Bahsedebilir misiniz? Akademik, kültürel, dil, maddi vs.?
 - c. Okuduğunuz bölüm hakkında gelmeden önce bilginiz var mıydı? Gündüz (2012).
 - d. Bölümünüzü seçerken tercihinizi belirleyen şeyler neler oldu?
 - i. Ailenizin tavsiyesi mi?
 - ii. Ülkenizdeki kişi ve kurumların yönlendirmesi mi?
 - iii. Kendi hedefleriniz miydi?
2. Türkiye’de dışında tercih ettiğiniz bir ülke oldu mu? Türkiye sizin için öncelikli veya tek tercih miydi?
3. Türkiye’de eğitim alma kararınızda kendi ülkenizde önemli bir olay yaşadınız mı?
 - a. Yaşadıysanız, biraz açar mısınız?

B. Türkiye'deki Yaşam Ve Eğitimle İlgili Yaşananlar

4. Türkiye'deki yaşam koşullarını nasıl buluyorsunuz? Geçinebiliyor musunuz?
 - a. Aylık düzenli geliriniz var mı?
5. Türkiye'de/Ankara'da kendinizi güvende hissediyor musunuz?
 - a. Herhangi bir ayrımcılığa maruz kaldınız mı?
6. Sizce Türkiye'de öğrenci olmanın iyi yanları neler?
7. Sizce Türkiye'de öğrenci olmanın zor yanları neler?
8. Türkiye'de bulunduğunuz süre içinde sizi mutlu edecek, kendinizi daha güvende hissetmenizi sağlayacak bir olay yaşadınız mı? Öyle ise biraz anlatır mısınız?
9. Türkiye'de bulunduğunuz süre içinde sizi üzecek, rahatsız veya güvensiz hissetmenize sebep olacak bir olay yaşadınız mı? Öyle ise biraz anlatır mısınız?
10. Türkiye'de aldığınız eğitim sizin için ne anlam ifade ediyor?
 - a. Aldığınız eğitimi kalite açısından değerlendirir misiniz?
 - b. Size bu eğitimin ne tür katkılar sağladığını düşünüyorsunuz?
 - i. Kariyer
 - ii. Kişisel/kültürel gelişim
11. Kendi ülkenizden gelen diğer öğrencilerle iletişim kuruyor musunuz?
12. Tatillerde ülkenize dönme, ailenizi ziyaret etme gibi imkânlarınız var mı?

C. Gelecekle İlgili Beklentiler

13. Eğitim hayatınızı tamamladıktan sonra ne yapmak istiyorsunuz?
 - a. Kendi ülkesine dönmek/ kalmak veya üçüncü bir ülkeye geçmek konusunda fikirleriniz neler?
 - b. Kendi ülkenize gitmek istemiyorsanız diğer şekillerde de neden kalmak ya da neden üçüncü bir ülkeye gitmek istediğinizi nedenleri ile anlatabilir misiniz?
14. Türkiye'de kalmayı düşünüyor musunuz? Sebebini açıklayabilir misiniz?
15. İstihdam edilebilmek için herhangi bir planlama yaptınız mı? Arthur ve Flynn (2011)
16. Mezun olduktan sonra Türkiye’de kalma kararınızı ne etkiler?
 - a. Aile, İş, Arkadaş, Eğitim Ülkenin Siyasi Durumu Arthur ve Flynn, (2011).
17. Mezuniyet sonrası iki yıllık bir iş garantiniz olsa kalıcı göç ile ilgili fikirleriniz değişir mi? Arthur ve Flynn (2011)
18. Öğrencilikten iş yaşamına geçişte, süreci kolaylaştırıcı hangi tip durumlar Türkiye’de kalmanız için yardımcı olurdu?
19. Kalıcı göç niyetinizi Türkiye için değerlendirmiyorsanız seçeceğiniz ülke özelliklerini neye göre belirlediniz?
20. Eğitim görmek için Türkiye’yi tavsiye eder misiniz?
21. Eğitim görmek için Türkiye’yi tercih etmek isteyen yabancı öğrencilere öneride bulunmak isteseyiz bunlar ne olurdu? Arthur ve Flynn (2013)

XXXXXS
GCPS

TURNITIN RAPORU

düzeltilmiş son hali

ORIGINALITY REPORT

3%

SIMILARITY INDEX

PRIMARY SOURCES

1	www.atilim.edu.tr Internet	172 words — 1%
2	dspace.marmara.edu.tr Internet	35 words — < 1%
3	www.hurriyet.com.tr Internet	34 words — < 1%
4	www.drdatastats.com Internet	22 words — < 1%
5	hdl.handle.net Internet	22 words — < 1%
6	www.bilgindir.com Internet	19 words — < 1%
7	docs.neu.edu.tr Internet	17 words — < 1%
8	journals.sagepub.com Internet	16 words — < 1%
9	www.icomep.com Internet	16 words — < 1%
10	repositorio.ufu.br Internet	11 words — < 1%
11	dergipark.gov.tr Internet	10 words — < 1%

12	openaccess.hacettepe.edu.tr:8080 Internet	10 words — < 1%
13	Liang-Hsuan Chen. "East-Asian Students' Choice of Canadian Graduate Schools", <i>International Journal of Educational Advancement</i> , 2007 Crossref	10 words — < 1%
14	www.fizyoterapirehabilitasyon.org Internet	10 words — < 1%
15	dergipark.org.tr Internet	9 words — < 1%
16	www.ejercongress.org Internet	9 words — < 1%
17	sempozyumlar.amasya.edu.tr Internet	9 words — < 1%
18	udef.org.tr Internet	9 words — < 1%
19	iibf.hacettepe.edu.tr Internet	9 words — < 1%
20	journals.plos.org Internet	9 words — < 1%
21	higheredu-sci.beun.edu.tr Internet	9 words — < 1%
22	www.wissenschaftweltoffen.de Internet	9 words — < 1%
23	www.tekedergisi.com Internet	8 words — < 1%
24	toad.halileksi.net Internet	8 words — < 1%

25	kaysem11.firat.edu.tr Internet	8 words — < 1%
26	un.org.eg Internet	8 words — < 1%
27	Mehmet Durnalı, Şenol Orakcı, Orhan Özkan. "chapter 9 Turkey's Higher Education Potential for Human Capital of Eurasian Region", IGI Global, 2018 Crossref	8 words — < 1%
28	Murat Özoğlu, Bekir S. Gür, İpek Coşkun. "Factors influencing international students' choice to study in Turkey and challenges they experience in Turkey", Research in Comparative and International Education, 2015 Crossref	7 words — < 1%

EXCLUDE QUOTES
EXCLUDE
BIBLIOGRAPHY

ON
ON

EXCLUDE MATCHES

< 1 WORDS

XXXXXS
GCPS

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı: Emine Özden Çermik

Doğum Yeri ve Tarihi: Altındağ / 25.10.1991

Öğrenim Durumu:

Derece	Alan	Kurum	Yıl
Lisans	İktisat	Kocatepe Üniversitesi	2016
Lise	Türkçe- Matematik	Kocatepe Mimar Kemal Lisesi	2010

Yabancı Diller: İngilizce

Beceriler: Stata; EViews; Excel

E-posta: emineozdencermik@gmail.com

Tarih: Ağustos 2020